

ДОКЛАД

за

**ПОСЛЕДВАЩА ОЦЕНКА ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ
НА ОПР НА ОБЩИНА ШУМЕН –
ПРОГРАМЕН ПЕРИОД 2014 – 2020 Г.**

ДЕКЕМВРИ, 2021 Г.

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ

1. МЕТОДИЧЕСКИ ПОДХОД, ЦЕЛИ И ЗАДАЧИ НА ПОСЛЕДВАЩАТА ОЦЕНКА

- 1.1.Нормативно основание за разработване на последващата оценка
- 1.2.Предназначение, цели и задачи на последващата оценка
- 1.3.Методически подход

2. ПРОМЕНИ В СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИЯ И ИНФРАСТРУКТУРЕН КОМПЛЕКС НА ОБЩИНА ШУМЕН В ПРОГРАМНИЯ ПЕРИОД 2014-2020 Г.

- 2.1.Динамика в демографската характеристика
- 2.2.Промени в икономическото развитие
- 2.3.Подобрена инфраструктура за социални дейности
- 2.4.Подобрена техническа инфраструктура
- 2.5.Подобрена селищна среда

3. ОЦЕНКА НА СИСТЕМАТА ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА

- 3.1. Документи, отчитащи изпълнението на плана
- 3.2. Оценка на документите, отчитащи изпълнението на ОПР
 - 3.2.1.Междинна оценка (МО) на ОПР (2017 г.)
 - 3.2.2. Годишни доклади за изпълнение на ОПР
 - 3.2.3.Оценка на подготовения „Отчет за изпълнение на мандатен план 2016-2019 г.“
 - 3.2.4. Стратегии, програми и планове, подпомагащи изпълнението на ОПР

3.3. Връзка на ОПР на община Шумен 2014-2020 г. с Общия устройствен план на общината

4. ОЦЕНКА НА ЕФЕКТИВНОСТТА И ЕФИКАСНОСТТА НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ РЕСУРСИ

- 4.1. Оценка на планирания и на договорения финансов ресурс
- 4.2. Структура на осигурения привлечен и собствен финансов ресурс
- 4.3. Оценка на ефекта от договорения финансов ресурс

5. ОЦЕНКА НА РЕАЛИЗИРАНИТЕ ПРОЕКТИ

6. ОЦЕНКИ НА ПОСТИГНАТИЯ НАПРЕДЪК В ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПРИОРИТЕТИТЕ И МЕРКИТЕ НА ОПР

7. ОЦЕНКА НА ДОСТИГАНЕ НА ЦЕЛЕВИТЕ СТОЙНОСТИ НА ИНДИКАТОРИТЕ

8. ПРЕПОРЪКИ КЪМ СЛЕДВАЩИ СТРАТЕГИЧЕСКИ И ПРОГРАМНИ ДОКУМЕНТИ НА ОБЩИНА ШУМЕН.

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

АСП	Агенция по социално подпомагане
БВП	Безвъзмездна финансова помощ
ЗРР	Закон за регионално развитие
ИСУН	Информационна система за управление и наблюдение на средствата от ЕС в България 2020
ИПГВР	Интегриран план за градско възстановяване и развитие
МО	Междинна оценка
МРРБ	Министерство на регионалното развитие и благоустройството
НСИ	Национален статистически институт
ОБ	Общински бюджет
НП	Национални програми
ОПИК	Оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност“
ОПР	Общински план за развитие
ОПРЧР	Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“
ОУП	Общински план за развитие
ПИРО	План за интегрирано развитие на община
ПО	Последваща оценка
ПРСР	Програма за развитие на селските райони
РБ	Републикански бюджет

СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ

Таблица 1. Промени в стойностите на основни икономически показатели на община Шумен за отделни години от периода 2014-2019 г.....	14
Таблица 2. Планиран финансов ресурс.....	33
Таблица 3. Структурата на финансовия ресурс, договорен по действащите оперативни програми с <i>различни бенефициенти</i> от община Шумен	35
Таблица 4. Структурата на финансовия ресурс, осигурен от оперативните програми.....	35
Таблица 5. Брой на проектите и стойността на договорените финансови средства по отделните оперативни програми за <i>община Шумен</i>	37
Таблица 6. Матрицата на индикаторите	49

СПИСЪК НА ФИГУРИТЕ

Фиг. 1. Обезлюдяване в община Шумен	13
Фиг.2. Размер на ПЧИ (с натрупване) в община Шумен за периода 2017 -2019 г	16
Фиг. 3. Структурата на планираните финансови средства по приоритети на плана, като относителни дялове (в %).....	33
Фиг. 4. Процентното съотношение между БФП и съфинансирането при <i>договорените</i> финансови ресурси	36
Фиг. 5. Договорен финансов ресурс по проекти с бенефициент община Шумен	37
Фиг.6. Договорен финансов ресурс по петте ОП	42

ВЪВЕДЕНИЕ

Последващата оценка на ОПР на община Шумен е последния оценъчен документ, с който се прави преглед и оценка на степента на изпълнение на самия план. ОПР е стратегически документ за комплексното и устойчиво развитие на общината за периода 2014-2020 г. Същият е разработен и процедуриран (обществено обсъден и приет от Общинския съвет) съгласно *действащата в този период нормативна уредба*, включваща Закона за регионално развитие и Правилника за неговото приложение.

Освен изискванията на законовата уредба, Общинският план за развитие на община Шумен в програмния период 2014-2020 е разработен и като са отчитани изискванията на действащите по това време „*Методически указания за разработване на Националната стратегия за регионално развитие на Република България (2012-2022)*“, *Регионалните планове за развитие на районите от ниво 2 (2014-2020)*, *Областните стратегии за развитие (2014-2020)* и *Общинските планове за развитие (2014-2020)*“ утвърдени от министъра на регионалното развитие и благоустройството от 22 ноември 2011 г.

Основни акценти при изработване на Доклада за Последващата оценка на ОПР на община Шумен за програмния период 2014-2020 г. са както цялостната оценка на изпълнение на ОПР (основно в неговата стратегическа част) така и в неговата Програма за реализация..

Като етапен момент на изпълнение на ОПР (към 2016 г.) е разработената Междинна оценка. Настоящата Последваща оценка допълва констатациите и изводите, съдържащи се в приетата през 2016 г. Междинна оценка за изпълнение на ОПР на община Шумен. Тя отчита и резултатите от реализацията на плана, съдържащи се в изготвените Годишни отчети (доклади) и други документи на общината, свързани с изпълнението на ОПР.

1. МЕТОДИЧЕСКИ ПОДХОД, ЦЕЛИ И ЗАДАЧИ НА ПОСЛЕДВАЩАТА ОЦЕНКА

1.1. Нормативно основание за разработване на последващата оценка.

В Закона за регионално развитие (ЗРР - 2008 г. и последващи допълнения и изменения); и Правилника за неговото приложение, са изброени подробно изискванията за провеждане на мониторинг, т.е. за наблюдение, анализ и оценка на изпълнение на Общинските планове за развитие (ОПР). Завършващ етап на процеса на мониторинг е изготвянето на редица документи, конкретно посочени в действащата нормативна уредба по планиране на регионалното развитие.

Нормативното основание за изработване на Последваща оценка на ОПР произтича от изискванията на чл. 34, ал. 1 и 2 от ЗРР. Съгласно изискванията на ЗРР, съдържащи се в чл. 34 от същия, след приключване на програмния 7 годишен период, но не по-късно една година от края на програмния период за действие на ОПР (2014 - 2020 г.), трябва да се организира и проведе последваща оценка. Освен посочените в чл. 34, ал. 1 и 2 от ЗРР нормативни основания за изготвяне на Последващите оценки на ОПР за програмния период 2014-2020 г. подобни основания се съдържат и в § 37 от Преходните и Заключителните разпоредби към Закона за изменение и допълнение на Закона за регионалното развитие (ЗРР), който е в сила от 13.03.2020 г. В този параграф е указано че „изпълнението, наблюдението и оценката на ОПР за периода 2014 - 2020 г., се довършват по реда, по който са започнали“.

Основните документи, с които се осъществява процеса на изпълнение на ОПР са предвидени в ЗРР, а именно:

- *Предварителна оценка на ОПР.*
- *Годишни доклади за изпълнение на ОПР.*
- *Доклад за Междинна оценка (МО) на изпълнение на ОПР.*
- *Доклад за Последваща оценка (ПО) на изпълнение на ОПР.*

ПО на изпълнение на ОПР е последният от всички определени документи, с които се правят анализи и оценки на всички дейности включени в Програмата за изпълнение на плана. В община Шумен са подготвени и приети годишни отчети и Междинна оценка. Не е намерена информация за Предварителна оценка на ОПР.

1.2. Предназначение, цел и задачи на Последващата оценка

Както бе отбелязано, *Последващата оценка* на изпълнението на ОПР е третата (последна оценка – след *Предварителната* и *Междинната*), на които се подлага изпълнението на самия план. ПО на изпълнението на ОПР е свързана с крайното отчитане на постигнатите резултати от прилагането (изпълнението) на плана. Изискването е този отчет да се основава на обективна и актуална информация за реализираните проекти, за постигнатите резултати, за осъществения напредък в реализацията на заложените в плана приоритети и мерки.

Последващата оценка за изпълнение на ОПР на община Шумен за програмния период 2014-2020 г. трябва да отговаря на:

- *Нормативните изисквания съдържащи се в Закона за регионалното развитие и на Правилника за неговото прилагане.*
- *Методически указания на МРРБ от 2011 г. за разработване на Национална стратегия за регионално развитие на Република България (2012-2022), Регионални планове за развитие на районите от ниво 2 (2014-2020), Областни стратегии за развитие (2014-2020) и Общински планове за развитие (2014-2020).*

Целта на настоящия доклад е да се изготви независима и обективна последваща оценка на Общински план за развитие на Община Шумен за периода 2014-2020 г.

Задачите на ПО на ОПР са свързани с изискванията на чл. 34 ал. 2 на ЗРР, а именно да се направят обобщени анализи, на основата на които да се получи обективна оценка на:

- *степента на постигане целите и устойчивостта на постигнатите резултати;*
- *оценка на общото въздействие за комплексното социално-икономическо и инфраструктурно развитие на общината;*
- *оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси;*
- *формулиране на изводи и препоръки относно провеждането на политиката за регионално и местно развитие.*

Основни моменти в изпълнението на задачите поставени пред ПО за изпълнение на ОПР са анализите по отделните компоненти на плана. На първо място те са диференцирани по основни компоненти на плана. Те включват извършените дейности по приоритетите и целите на ОПР. На второ място, на базата на тези анализи и оценки се правят обобщения. Същите отчитат общото въздействие на плана за комплексното и устойчиво развитие на общината, както и общо оценяване на постигнатия напредък, формулиране на общи изводи и препоръки за бъдещото планиране на комплексното местно (общинско) развитие.

Една от важните задачи на ПО на ОПР е на основата на изводите и резултатите, на открити в нея проблеми в изпълнението на ОПР, да бъдат направени препоръки за изпълнението на новите планови документи в следващия програмен период. По изменения ЗРР (в сила от 13.03.2020 г.) такъв основен документ за комплексното и устойчиво развитие на общината е *Интегрирания план за развитие на общината* (ПИРО).

1.3. Методически подход

Важен момент в процеса на изготвяне на ПО за изпълнение на ОПР е да бъде изработен и приложен подходящ методически подход за изпълнение на тази важна

задача. В това отношение следва да се проучи и приложи методическият подход използван при изработване на подобни документи.

Методическият подход, използван при изготвянето на Последващата оценка на ОПР на община Шумен 2014 – 2020 г. е широко прилаган при подобен род оценки. Той е използван и при подготовката на останалите две оценки на стратегическите и планови документи, касаещи регионалното развитие, а именно *Междинната оценка*, както и при изготвяне на Годишните отчети, с които се прави преглед на етапното изпълнение на ОПР.

Тъй като вече има натрупан опит от миналия програмен период при изготвяне на подобен вид документи за изпълнение на ОПР, се използват методи, които дават добри резултати. Това е и основанието този опит да се приложи и при изготвянето на настоящата ПО за изпълнение на ОПР на община Шумен – 2014-2020 г.

При изработване на ПО на ОПР на община Шумен са приложени следните методи:

- *Документално –проучвателен.*
- *Сравнителен.*
- *Аналитичен и синтезен.*
- *Системен.*

Документално – проучвателният метод се прилага при набиране и обработка на разполагаемата информация. Такава се съдържа в наличните документи в общинска администрация, които имат отношение към изпълнението на ОПР на община Шумен (в т. ч. и на Програмата за неговата реализация и на инструментите за наблюдение, анализ и оценка на изпълнение). Както бе посочено, основно място в тях заемат Годишните отчети (доклади), Междинната оценка и справки за подготвени и реализирани общински програми, общински стратегии, проекти с инвестиционен характер и др. Съдържащата се в тях аналитична и друга фактическа информация се оценява от гледна точка на изпълнението на стратегическите цели и приоритетите на ОПР, на Програмата за реализация на плана. Използва се информация и от други източници – основно ИСУН 2000, НСИ и др.

Аналитичният и синтезен метод са приложими при оценяване на наличните документи и на дейностите, свързани с изпълнението на ОПР. Те заемат важно място при прегледа, анализа и оценките на наличните документи в община Шумен, с които се отчита моментното състояние на изпълнение на ОПР. За междинната оценка това е състоянието към 2016 г. , а с трите налични годишни отчети –доклади – изпълнението към 2017, 2018, 2019 и 2020 г.

Останалите методи имат допълващ и помощен характер. Приложението на *сравнителния метод* дава възможност да се правят сравнения и изводи, които подпомагат процеса за оценяване на постигнатите резултати и напредък в развитието на общината. Наличната документация и съдържащата се в нея информация се структурира, систематизира и обобщава. Така се подпомага процесът на оценяване на

степената на изпълнение и постигане на целите на ОПР. Това в крайна сметка е и основната цел на Последващата оценка на ОПР на община Шумен.

Всеки от така посочените методи е широко прилаган в практиката, известна е същността им, поради което не се налага те да бъдат отново дефинирани. По-същественият момент, който следва да се отбележи е, че аналогичен методически подход - с прилагане на посочените подходи - е осъществен и при разработване на самият ОПР на община Шумен. Това е индикатор за съвместимостта на използвания методически подход при изработването на двата документа – на самия ОПР и на ПО на ОПР.

В Методиката за изработване на Последващата оценка се съдържат и критериите за оценка на изпълнението на ОПР на община Шумен -2014-2020 г. Те са съобразени с изискванията на действащите за посочения програмен период „*Методически изисквания ...*“. За оценяване на напредъка по реализацията на мерките по отделните приоритети е приложена четиристепенна скала за оценяване – „*слаба*“; „*незадоволителна*“; „*добра*“ и „*много добра*“

2. ПРОМЕНИ В СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИЯ И ИНФРАСТРУКТУРЕН КОМПЛЕКС НА ОБЩИНА ШУМЕН В ПРОГРАМНИЯ ПЕРИОД 2014-2020 Г.

Една от задачите на Последващата оценка за изпълнение на ОПР на община Шумен за периода 2014 – 2020 г. е да направи констатации и да оцени напредъка в комплексното и устойчиво развитие на общината за разглеждания програмен период.

За анализ и оценка на настъпилите промени в комплексното развитие на общината е използвана публична статистическа и документална информация от НСИ, ведомствени информационни системи и от общинска администрация. Анализът и оценките обхващат целия програмен период 2014-2020 г. Това дава възможност да бъдат очертани тенденции в развитието.

Констатираните промени в развитието на общината, резултат от анализа, се съпоставят със заложените стратегически цели и приоритети на ОПР. Това дава възможност да се оцени дали е постигнат (и в каква степен) напредъка в изпълнението на мерките и дейностите по отделните приоритети и специфични цели на ОПР.

Анализите, констатациите и оценките за комплексното демографско, социално, икономическо и инфраструктурно развитие, за състоянието на околната среда са извършени по отделни компоненти и направления в комплексното развитие.

Определено въздействие за развитието на община Шумен в периода 2014 – 2020 г. оказва реализацията на голям брой дейности (определени като проектни идеи и готови проекти), включени в приоритетите и специфичните цели и мерките в Програмата за реализация на ОПР. Провежданата местна политика за комплексно и устойчиво развитие на община Шумен се осъществява чрез изпълнението на ОПР и с приетите и изпълнявани секторни стратегически, програмни и планови документи в т.ч. и Интегрирания план за градско възстановяване и развитие (ИПГВР) на гр. Шумен.

2.1. Динамика в демографската характеристика

➤ *Оценка на състоянието и тенденциите в демографското развитие*

Наличните, официални данни за демографското състояние и тенденциите в развитие на човешкия ресурс (демография, респективно човешки потенциал) на общината показват наличието на неблагоприятни процеси.

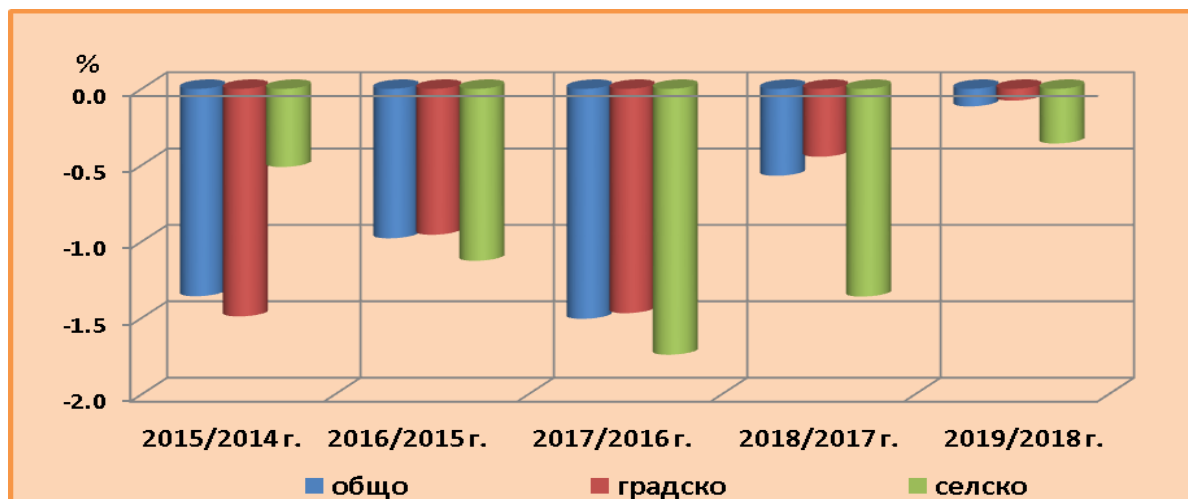
Това е една от сферите по които *не е постигнат положителен напредък* в общината. Налице е процес (макар и не много силно подчертан) на обезлюдяване на общината. Община Шумен не е изключение от демографската криза характерна за страната като цяло и за преобладаващия брой общини. Последниците от намаляващия брой на населението, ограничава възможностите за по-пълно използване на потенциала на общината и за влошаване качествените характеристики на човешкия ресурс.

По данни на НСИ демографското развитие на община Шумен за периода 2014-2020 г. се характеризира със следните количествени параметри и качествени характеристики:

Общ брой на населението – **91 210** д. (2014 г.) и **86 387** д. (2020 г.);

- За 7 годишния период броят на населението на община Шумен е с 4826 д. по-малко. Средногодишният намаление в броя на население от общината е около 689 д. Обезлюдяването на общината не е равномерно. Пикови са 2015 и 2017 г. Най-слабо този процес се проявява през 2019 г.
- За демографската жизненост на населените места от значение са стойностите на показателите, характеризиращи естественото движение на населението. Статистическите данни на НСИ за анализирания период показват, че в община Шумен, броят на родените бележи ясно изразена тенденция на намаляване. Общият брой на родените в общината, за анализирания шестгодишен период (2014 – 2019 г.), е 4538 деца. Броят на регистрираните раждания средно на година са по около 756 случая.
- За целия анализиран период, броят на смъртните случаи в общината е 7752, или средногодишно – 1292 случая. Смъртността в общината е значително по-висока от раждаемостта, което формира и един от основните демографски проблеми, свързани с демографската ѝ жизненост.
- За периода 2014-2019 г. броят на заселените в общината лица е 9812, или по 1635 д. средно на година. За същия период е регистриран по-висок брой на изселените лица. За анализираните 6 години, те са общо 11 617 д., или средногодишно по 1936 д. трайно напускат общината.
- Констатирана е тенденцията на застаряване на населението на общината. За сметка на намаляване на дела на активното население (в трудоспособна възраст), нараства относителния дял на това в над трудоспособна възраст. Това е важна констатация, показваща процес на застаряване на населението. Най-ярката неблагоприятна последица от влошаващата се възрастова структура се илюстрира с намаляващия брой на децата в предучилищна и в училищна възраст. По-силно изразен е този процес в селата на община Шумен.

Данните за темпа на нарастване на броя на населението са отрицателни и са характерни както за общината, така и поотделно за гр. Шумен и селата на общината. Този процес водещ до обезлюдяването на общината се илюстрира с графиката на *фиг. 1*.

Фиг. 1. Обезлюдяване в община Шумен

2.2. Подобрена инфраструктура за социални дейности.

В периода на прилагане на ОПР на община Шумен е осъществен определен напредък в развитието на бюджетните социални услуги. Политиката на местните власти е насочена към създаване на условия за безпрепятствен достъп до образование и здравеопазване, на условия за предлагане на социални услуги в обичайната среда и в общността на съответните целеви групи. Подобряването на условията за развитие на културните и спортните дейности също са на вниманието на общинските ръководства.

➤ *Образование*

В сферата на образованието дейностите по изпълнение на ОПР са насочени към съхраняване на мрежата от детски заведения и училища, съобразени с броя на децата и учениците. В съответствие с действащата „Стратегия за развитие на образованието в община Шумен – 2018-2023 г. се провежда и общинската политика за:

- осигуряване на равен достъп и постигане на максимален обхват за обучение на деца и ученици;
- реализиране на устойчиви организационни и финансови практики;
- изграждане на образователна среда за ефективно профилирано и професионално образование;
- създаване на условия за разнообразна извънкласна и извънучилищна дейност за личностна подкрепа на деца и ученици и др.

Предприемат се и реални действия за разширяване броя на училищата осъществяващи едносменен режим на учебно-възпитателния процес, както и разширяване на възможностите на обучение от разстояние в електронна среда, стимулиране на обучението по STEM профили, както и увеличаване на професионалните паралелки за обучение по професии

Паралелно с мерките за подобряване и осъвременяване на формите на учебния процес през програмния период на изпълнение на ОПР на община Шумен (2014-2020 г.) са реализирани и конкретни проекти за подобряване на материалната база на образованието. С реализацията на един голям проект, финансиран по ОП „Региони в растеж“ - „Подобряване на образователната инфраструктура на гр. Шумен“ е извършена реконструкция и модернизация на четири училища в общината - СУ „Панайот Волов“, СУ „Трайко Симеонов“ СУ „В. Левски“ и НУ „Ил. Р. Блъсков“. Извършено е и обновяване и модернизация на образователната среда и в ОБУ „Хр. Ботев“, с. Ивански. За повишаване на енергийната ефективност е осъществена газификация на сградите на ДГ „Златна рибка“ и на ДГ „Чучулига“.

➤ *Здравеопазване и социални дейности*

За системата на здравеопазването е характерна подчертана стабилност в мрежата от здравни заведения за извънболничната, болничната и спешната медицинска помощ. За оценявания програмен период няма промени в мрежата от здравни лечебни заведения

Данните показват, че е увеличен броят на социалните услуги в сравнение с предишния програмен период 2007-2013 г. Успешно е прилагана политиката за разкриване на нови услуги в обичайната среда и в общността. Определени са целевите групи, към които се насочват новоразкритите

2.3. Промени в икономическото развитие

Рамковите насоки за развитие на местната икономика са заложили в *Приоритет 1* на ОПР на община Шумен – „*Развитие на местната икономика и постигане на икономически растеж, основан на знанието и иновации чрез ефективно използване на ресурсите и привличане на инвестиции*“. Изпълнението на този приоритет на плана дава отражение за позитивното развитие на икономиката на община Шумен. То се подкрепя със стойностите на някои основни икономически показатели за 2014 и 2018 г. Съпоставката на данните от таблица 1 показва наличието на определен ръст в икономическото развитие на местната икономика.

Таблица 1. Промени в стойностите на основни икономически показатели на община Шумен за отделни години от периода 2014-2019 г.

Икономически показатели	2014 г.	2016 г.	2019 г.	ръст 2019/2014
-------------------------	---------	---------	---------	-------------------

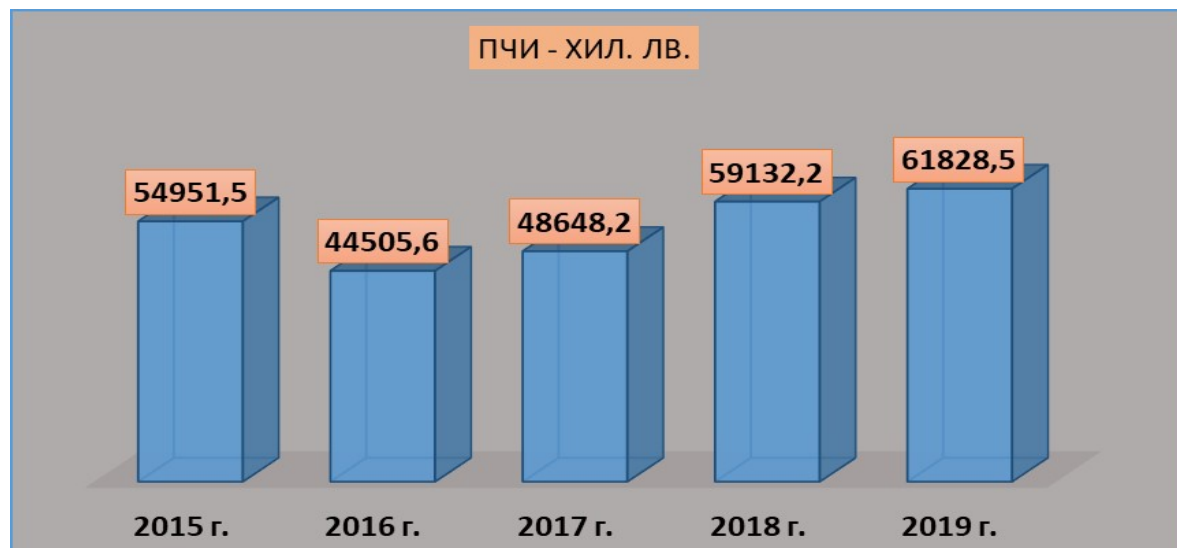
	(%)			
Брой предприятия	4545	4659	4866	7.06
Произведена продукция (хил. лв.)	1701472	1704901	2300456	35.20
Нетни приходи от продажби (хил. лв.)	2528490	2529560	3213855	27.11
Размер на ДМА (хил. лв.)	939881	1026418	1299058	38.22
Брой на заетите лица	27719	28790	29810	7.54

Източник: НСИ.

Анализът и оценките на данните от таблица 1 сочат, че за оценявания период е постигнат траен ръст на стойностите по всички икономически показатели. Това е резултат от икономическата активност на бизнеса. Определен принос имат и местните власти, осигуряващи условия за подобряване на икономическата среда за развитие на бизнеса – чрез изграждане на довеждаща инфраструктура до бизнес зоните, административното обслужване на бизнеса и др.

Един от основните индикатори за развитието на бизнеса и неговата икономическа жизненост е размера на *преките чуждестранни инвестиции* (ПЧИ). Данните показват, че размерът им през 2019 г. (61 828,5 хил. лв.) в сравнение с 2017 г. (54951,5 хил. лв.) е по-висок. Значителни по размер инвестиции са насочени към по-големите, структуроопределящи предприятия в община Шумен. Водещият български производител на алуминиеви изделия "Алкомет" АД инвестира в нова 2500-тонна преса за алуминиеви профили, както и нова линия за непрекъснато леене и студеновалцов стан. Друго структуроопределящо предприятие в общината - „ТЕСИ“ ООД нов логистичен терминал на стойност над 7 млн. лева с площ 4 500 кв. м. И други от предприятията инвестират за развитие на енергоспестяващи производства, за нови технологии и оборудване и др. В това отношение местният бизнес е активен в подготовката на проекти, финансирани по ОП „Иновации и конкурентоспособност“.

Графична представа за размера на ПЧИ (с натрупване) в община Шумен за периода 2017 -2019 г. дава фигура 2.

Фиг.2. Размер на ПЧИ (с натрупване) в община Шумен за периода 2017 -2019 г

Привлекателни за инвеститорите са „Индуриален парк – Шумен“ и Промислена зона „Запад“. През последните две години на програмния период са изградени допълнителни съоръжения в „Подзона А“ на Индуриалния парк - за поддържане на инфраструктурата и общите площи на зоната. В процес на изграждане е и нова „Подзона С“. През 2019 и 2020 г. в „Подзона С“ са изградени и въведени в експлоатация следните елементи на довеждащата инфраструктура:

- улична пътна мрежа с обща дължина 4 461 м.;
- улична осветителна мрежа с дължина 4 632 м.;
- тръбна съобщителна мрежа с дължина 2 895 м.

Предприемаческа активност за периода 2014-2019 г. се измерва с ръста в броя на предприятията. За анализирания 7 годишен период броят им в общината нараства от 4545 на 4866 или с 321, което е 6,6% ръст. В основни линии това са микрофирми. Друг критерий за предприемаческата активност е броят на фирмите на 1000 д. от населението. За 2019 г. този показател е 52,2. Стойностите на същия са над средните за област Шумен (37,7) и са съизмерим с тези за страната – 52,0.

В ОПР е формулирана и специфична цел „Развитие на селското и горско стопанство“. За реализацията и е предвиден определен брой проекти, насочени към: Подкрепа на млади фермери; Модернизирание на земеделски стопанства; Поддържане и съхраняване на горските ресурси

Анализът на данните за състоянието и развитието в *аграрния сектор* на икономиката на общината показват, че е налице стагнация в неговото развитие. В подкрепа на тази констатация са данните за засетите площи с основни за общината култури. Размерът на засетите площи в стопанската 2019/2020 г. е по-малък от този в предишните години. Изключение от тази неблагоприятна тенденция са трайните насаждения. Същата констатация се отнася и за подсектора животновъдство. Инвестиционната активност на земеделските производители е насочена към развитие на трайните насаждения и свиневъдството. По Програмата за развитие на селските райони са договорени 2 проекта за създаване на градини с трайни насаждения (овощни масиви за кайсии и сливи върху площ по 4 дка). По ПРСР е договорен и реализиран и 1 проект за модернизирание на съществуващо стопанство („Инвестиции в мерки за повишаване на биосигурността в свинеферма в с.Радко Димитриево). Този проект е насочен към превенция от появата и развитието на африканската чума по свинете.

По данни от ИСУН 2000 г. в Програмата за развитие на селските райони са реализирани 8 проекта насочени към стартова помощ за развитие на малки стопанства в земеделския сектор. По тези 8 проекта е договорен финансов ресурс в размер на 1 260 103, 33 лв. Целият размер на този ресурс по проекти свързани със стартиране на малки земеделски стопанства е по линия на безвъзмездната финансова помощ (БФП). Единствено при единствения проект за подпомагане на животновъдно стопанство половината от стойността е БФП, а другата половина е собствени средства.

За *горския сектор* липсват данни в Годишните доклади и в Междинната оценка за реализирани проекти. По данни на системата ИСУН има един проект , по който

бенефициент е Североизточното държавно предприятие в т.ч и ДГС Шумен. Същият е насочен към „Възстановяване на щети по гори пострадали от катастрофични събития, болести и вредители“

Развитието на *устойчив интегриран туризъм* е заложено като една от специфичните цели на ОПР на община Шумен 2014-2020 г. Реализацията на тази цел се основава на обстоятелството, че община Шумен е утвърдена туристическа дестинация. За поддържане привлекателността на общината за туристически посещения през последните години са осъществени голям брой инициативи. Туристическата дейност се реализира на основата на наличните туристически ресурси и на разпознаваемостта на общината като туристическа дестинация в регионалния и националния туристически пазар. Общият брой на реализираните проекти по разглежданата специфична цел са няколко. Те са насочени към подобряване качествата на културно-исторически обекти в общината с цел привличане на по-голям брой туристи и по-нататъшно утвърждаване на културно-историческия туризъм. Проектите са финансирани със средства от бюджета на Министерство на културата и от Общинския бюджет. От обектите, свързани с експониране на културно-историческото наследство са обновени експозиционната зала „Античност“ и фондохранилището „Съкло“. Бяха извършени ремонти на покривната конструкция на музейния комплекс „Панчо Владигеров“.

Наред с дейността на туристическия бранш, функции за развитието на туризма има и общинското предприятие „Туризъм, публични прояви и атракции“. Важно място в неговата дейност заемат иновативните форми за популяризиране не само на Мемориалния комплекс „Създатели на българската държава“, а и на останалите значими обекти, свързани с културно-историческия и познавателен туризъм. Такива иновативни форми са интерактивни изложби, виртуални форми за представяне на забележителностите на общината и др.

За привличане интереса на туристите през последните 3-4 години на програмния период се предлагат следните атракции: Мемориален комплекс „Създатели на българската държава“, Възрожденски комплекс на ул. „Цар Освободител“ в гр. Шумен, Интерактивна картичка, рекламираща МК „Създатели на българската държава“; Интерактивна игра „Изследователи“ за МК „Създатели на българската държава“; Интерактивна игра за деца „Кубове“ – за подреждане и визуализация на местни туристически обекти. Гостите на Шумен могат да ползват и създадените пешеходни маршрути: „Архитектурният Шумен“, „Араста нашепва“, „Духовните храмове на Шумен“, „Панорамна обиколка на Шумен“, „Уловени мигове на Шуменско плато“, „Шуменските будители“.

2.4. Подобрена техническа инфраструктура

В периода на реализация на ОПР на община Шумен са осъществени и редица дейности свързани с подобряване на елементи на техническата инфраструктура. Акцентите в тези дейности са подобряване качествата на ВиК и на пътната мрежа.

Един от основните, рамкови проекти, финансиран по ОП „Околна среда“ е *„Интегриран воден цикъл за град Шумен“*. Машабността на този проект се подчертава от факта, че неговата реализация започва в предишния програмен период 2007- 2013 г., продължава в програмния период 2014-2020 и финализирането на II фаза на проекта е 2024 г. След изграждането и въвеждането на ПСПВ и осъществени ремонти на чести от водопроводната мрежа в населени места в общината стартира и работата по строителството на пречиствателната станция за отпадни води.

По-малки проекти в сферата на ВиК сектора са за реконструкция на външен водопровод от Водоснабдителната система на селата Новосел, Средня и Черенча. Завършено е изграждането на водопровода за допълнително водоснабдяване на с. Салманово. Осъществен е и първият етап от възстановяването на дълбокия сондаж № 5, който е част от водоснабдителната система „Мътница“ и др.

Основно със средства от общинския и от Републиканския бюджет (целева субсидия за капиталови разходи) са извършени основни ремонти на няколко общински пътя, на няколко моста, подпорни стени и др.

2.5. Подобрена (благоустроена) селищна среда

В програмния период са реализирани голям брой проекти за благоустрояване на селищната среда – рехабилитирани улици в населените места, благоустрояване на други публични пространства, етапно подобряване на уличното осветление с използване на енергоспестяващи LED осветителни тела, рехабилитация на зелени площи, подобряване на междублокови пространства в централната част на гр. Шумен, енергийна ефективност и фасадно осъвременяване на публични и жилищни сгради и др. Само със средства от Националната програма за енергийна ефективност на многофамилни жилищни сгради са обновени над 20 сгради. За подобряване качествата на обществени сгради в общината са използвани публични финансови ресурси от европейските фондове (основно от ОП „Региони в растеж“). Със средства по тази оперативна програма са реализирани проекта *„Подобряване образователната инфраструктура в гр. Шумен“* и продължава изпълнението на проекти *„Частична рехабилитация и ремонт на Общински младежки дом“*, *„Обновяване, включително прилежащи пространства, на Летен театър гр. Шумен“*. Основната част от по-малките проекти за благоустрояване на улици, улично осветление, площадни пространства, зелени площи и др. са финансирани от целевите субсидии за капиталови разходи от Републиканския бюджет, както и от средства от общинския бюджет. Резултатът от реализацията на голям брой проекти е подобряване качествата на публичната селищна среда.

В околното пространство на многофункционалната зала „Арена Шумен“ е изградена паркова зона с площ от 21 декара, която включва места за отдых, детска площадка и автоматизирана поливна система за поддържане на зелените площи

Териториалната насоченост на проектите с благоустройствен характер включва не само части от гр. Шумен (център и квартали като „Боян Българанов“) а и публични пространства от селата на общината. Това допринася за намаляване на различията в контекста „център- периферия“.

3. ОЦЕНКА НА СИСТЕМАТА ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА

3.1. Документи, отчитащи изпълнението на плана

Процесът на изпълнение на ОПР на община Шумен 2014-2020 г. е свързан с прилагане на *Системата за наблюдение и оценка* (мониторинг) на изпълнение на приоритетите, специфичните цели и мерките, съдържащи се в Програмата за реализация на плана. Тя е обособена в отделен раздел. Изпълнението на ОПР и оценките за постигнатия напредък е обект на разглеждане в няколко основни документа. Изработването на същите е предвидено в действащата нормативна уредба в сферата на регионалното развитие.

В законовата и подзаконова уредба (Закон за регионалното развитие от 2014 г и последващите го изменения, вкл. и тези от 2020 г., както и в Правилника за прилагане на ЗРР), както бе отбелязано, са предвидени следните документи с които се наблюдава и се отчита изпълнението на ОПР. Такива са:

- *Годишните доклади за изпълнение на ОПР.*
- *Междинната оценка за изпълнение на ОПР (МО).*
- *Последваща оценка за изпълнение на ОПР (ПО).*

Етапното изпълнение на ОПР се отчита с *Годишни доклади* за наблюдението и на изпълнението му. Отчита се изпълнението на мерките по приоритетите, включени в Програмата за реализация на плана. В средата на програмния период се извършва *Междинна оценка* на изпълнението на ОПР.

След изтичане на програмния период, окончателното отчитане на изпълнението на ОПР се извършва с *Доклад за Последваща оценка за изпълнение на плана*. Времево, срокът за изготвяне на тази оценка е до една година след изтичане на програмния период.

Изискването е посочените документи, отчитащи изпълнението на заложените в ОПР приоритети, специфични цели и мерки да съдържат обобщаваща информация за постигнатите резултати, на напредъка в постигнатото както в комплексното развитие на общината, така и на отделните сектори.

В ОПР на общината е предвидено да се изготвят общо 6 Годишни доклада и една Междинна оценка. От наличната информация в общинска администрация е видно, че реално са изготвени общо 4 Годишни доклада. Изпълнението на ОПР за предишните две години е отчетено с изготвената през 2016 г. *Междинна оценка* (МО). В нея са отразени настъпилите промени в социално-икономическото и инфраструктурно развитие на общината и опазването на околната среда за междинния период 2014-2016 г. В настоящата *Последваща оценка* (ПО) за изпълнение на плана е анализирана и самата МО на ОПР на община Шумен.

За целите на ПО на ОПР, както бе отбелязано, се използва разнообразна информация, съдържаща се в различни по своя характер източници. Такива са редица документи на община

Шумен. Тяхното предназначение е свързано с отчитане, анализи и оценки на извършените дейности по изпълнението на плана.

За изработване на настоящата Последваща оценка са използвани следните документи на община Шумен:

- *Междинна оценка за изпълнение на ОПР на община Шумен (2016 г.).*
- *Годишни отчети (доклади) за изпълнение на ОПР на община Шумен - общо 4 броя.*
- *Интегриран план за градско възстановяване и развитие (ИПГВР) на гр. Шумен – 2014-2020 г.*
- *Капиталови (Инвестиционни) програми – част от годишните бюджети на община Шумен за периода 2014-2020 г.*
- *Секторни стратегии и програми на община Шумен изпълнявани в програмния период 2014-2020 г.*

В програмния период 2014-2020 г. освен ОПР, се реализира и един друг важен планов документ на общината. Това е *Интегрирания план за градско възстановяване и развитие (ИПГВР)* на гр. Шумен – 2014-2020 г. В него се съдържат много от формулировките на приоритетите и стратегическите цели на ОПР. Част от проектите, включени в ОПР се съдържат и в ИПГВР на гр. Шумен. Това е нормално, тъй като и двата плана имат сходни цели и приоритети. Отговорна институция за реализацията им е местната власт. Това налага при изготвяне на ПО за изпълнение на ОПР да се използва и информация за изпълнение на някои от проектите, включени в ИПГВР на гр. Шумен. Става въпрос за проекти, които не присъстват в Програмата за реализация на ОПР.

Важно уточнение: Тъй като отчета за окончателното изпълнение на ИПГВР на гр. Шумен е предмет на конкретна Последваща оценка, в настоящата Последваща оценка на изпълнението на ОПР изпълнението на ИПГВР има само информативен характер.

Освен посочените документи при изработване на ПО на ОПР на община Шумен 2014-2020 г. се използва и информация, съдържаща се в други източници намиращи се извън общината. Важен такъв източник е *Информационната система за управление и наблюдение на средствата от ЕС в България – 2020 г.* (ИСУН). Тази система съдържа информация за проекти, касаещи и община Шумен. Същите са финансирани по линия на европейските фондове чрез действащите оперативни програми. Друг важен източник на информация са някои от Националните програми, по които са финансирани проекти на община Шумен. Ползвана е и статистическа и емпирична информация от източници на официални институции – НСИ, ведомствени информационни системи и др.

3.2.1. Междинна оценка (МО) на ОПР (2016 г.)

➤ *Изводи и констатации в МО*

Съобразно действащата нормативна уредба в областта на регионалното развитие, община Шумен има разработена и приета от Общинския съвет *Междинна оценка (МО) за изпълнение на ОПР*. Тя е изготвена през 2016 г. т.е. по средата на програмния период (3 години след приемане на плана).

Един от основните изводи и констатация за изпълнение на ОПР на община Шумен за *периода 2014-2016 г.* (периода за който се отнася самата МО) е свързан с *наличие на неравномерност и диспропорции в изпълнението на приоритетите на ОПР към 2016 г.*

Постигнатият напредък по междинното изпълнение на четирите приоритета на ОПР към момента на изготвяне на МО може е оценен като *добър и незадоволителен*. Важен индикатор за това е делът на усвоения финансов ресурс отнесен към планирания към 2020 г. В МО за етапното изпълнение на ОПР е възприет метода за степента на достигане на междинните стойности на индикаторите, заложен в самия план.

Констатациите в МО на ОПР по реализацията и постигнатия напредък по отделните приоритети на плана включват процеса за изпълнение на плана през първите три години на програмния период 2014-2020, а именно от 2014 до 2016 г.

Междинните резултати по *Приоритет 1* „Развитие на местната икономика и постигане на икономически растеж, основан на знанието и иновации чрез ефективно използване на ресурсите и привличане на инвестиции“ показват, че по степента на достигане на целевите стойности на индикаторите по отделните специфични цели на приоритета към 2016 г. преобладава *доброто изпълнение*. По някои индикатори по специфични цели 2 и 3 на приоритет 1 се констатира *незадоволителен напредък*. По специфична цел „Развитие на селското и горското стопанство“ напредъка по достигане на целевите стойности на заложените индикатори е колебливо – с *добро, изоставащо и нестартирало изпълнение*.

Общата констатация по етапната (към 2016 г.) степента на достигане на целевите стойности на отделните индикатори по Приоритет 1 е *добър напредък* и наличие на определено изоставане по някои от тях. При оценката на напредъка в изпълнението на специфичните цели и мерките, включени в тях следва да се изтъкне обстоятелството, че изпълнението по някои от дейностите (проектите) започва реално през 2016 и следващите години.

По *Приоритет 2* „Подобряване качеството на жизнената среда, изграждане и възстановяване на техническата инфраструктура и околна среда на територията на община Шумен“ с Междинната оценка се констатира, че по специфична цел „Подобряване състоянието и развитието на инфраструктурата в община Шумен“ няма съществен напредък по достигане на целевите стойности на повечето индикатори. Няколко са индикаторите с *добър и незадоволителен напредък*.

Преобладаващият брой индикатори са с липса на напредък. Причината е същата – не е стартирало изпълнението на договорените проекти. По *специфичната цел* „Подобряване на околната среда и опазване на природното богатство“ преобладава постигат *добър напредък* и само по един индикатор има липса на напредък.

Изпълнението на мерките и дейностите по специфична цел „Подобряване на *жизнената среда на град Шумен и населените места*“ на **Приоритет 2** е с колеблива степен на достигане на целевите стойности на заложените индикатори. Почти поравно са оценките за добро и за изоставащо моментно изпълнение към 2016 г. Причината за това е, че изпълнението на някои от проектите, свързани с подобряване на енергийната ефективност на жилищни многофамилни сгради и на обществени сгради поради закъсняло финансиране на реализацията им, стартира след 2016 г.

Изпълнението на специфичните цели и мерките по **Приоритет 3** на ОПР „Развитие на човешките ресурси, чрез инвестиции в образованието, културата, здравеопазването и социалните дейности“ също се характеризира с неравномерен напредък. Същият е най-добре изразен по Специфична цел „Осигуряване на *оптимални условия за подобряване качеството на образователните услуги, предучилищното и училищно образование и развитие на научно- изследователската дейност*“. Основанието за това са реализираните към 2016 г. проекти по подобряване на образователната инфраструктура, подобрени условия за внедряване на съвременни методи на обучение и др.

Колебливи са оценките за изпълнението на специфичните цели, свързани с развитието на здравеопазването, културата и младежките дейности. И при тези цели причините са същите започнати проекти, чийто срок на завършване е след 2016 г. поради което не могат да бъдат оценени добре в Междинната оценка на ОПР.

Сравнително *добро изпълнение* на целевата стойност на индикаторите е констатирано по специфичните цели, свързани с развитието на човешките ресурси и осигуряването на условия за социално включване на лицата в неравностойно положение.

Междинната оценка за етапното изпълнение на **Приоритет 4** „Укрепване на институционалната среда в услуга на гражданите и бизнеса“ се основава на изпълнението на специфични цели „Развитие на *е-община*“, *Повишаване на ефективността на изградените партньорски мрежи и създаване на платформи за междуобщинско сътрудничество*“ и „Развитие на *административния капацитет и повишаване качеството на публичните услуги*“. Оценките за изпълнението също са колебливи – по някои от индикаторите е достигната добра оценка, по други е налице изоставане, а има и такива при които няма никакъв напредък.

➤ **Основни изводи от МО за изпълнение на ОПР**

От направените анализи на Междинната оценка за изпълнение на ОПР към 2016 г. могат да бъдат формулирани няколко основни извода:

- Извършените анализи и оценки на изпълнението на ОПР в Междинната оценка констатира неравномерен напредък по реализацията на заложените в ОПР приоритети и свързаните с тях специфични цели.
- Междинната оценка дава представа и за степента на изпълнение на ОПР по отношение на финансов ресурс предвиден за реализацията на отделните проекти. За целта е използвано съотношението „планиран – използван“ финансов ресурс. Това е направено по отделни приоритети и по специфични цели на плана. Обобщените разчети (общо за ОПР) към 2016 г. са със следните параметри:
 - Планирани бюджетни средства (Общински и Републикански бюджет) – общо - 96 406 хил. лв.
 - Изпълнено – общо 16 421,0, или 17% от планираните средства.
 - Планирани средства от европейските фондове - 609 347 хил. лв.
 - Изпълнено - 121 883 хил. лв., или 20,6%.
- За трите години, в които се реализира ОПР, е постигнато средно усвояване на публичен финансов ресурс около една пета от планирания. Независимо от по-продължителния срок на реализация на „ресурсоемки“ проекти – 2-3 години, в средата на програмния период делът на усвоените средства е нисък.
- Ниската усвояемост на публичния финансов ресурс се дължи и на не много високата обективност на планирания му размер. Това обстоятелство следва да бъде оформено и като препоръка при изработване на последващите планови документи на общината.
- До изработване на МО за изпълнение на ОПР, в общината са реализирани значителен брой проекти с малък инвестиционен ресурс, повечето от които не кореспондират с приетите индикатори. Поради тази причина тяхното изпълнение не се отразява върху степента на достигане на целевите стойности на съответните индикатори.
- В МО е дадена **добра оценка** на мерките за осигуряване на информация и публичност на процеса на изпълнение на ОПР на община Шумен. Както самият план, така и документите, свързани с неговата реализация (Годишни доклади, Междинна оценка, Общински стратегии и програми и др.) са качени на официалния сайт на общината. Има и изградена система за осъществяване на обратна връзка с граждани и бизнеса.

На основата на така представените основни изводи може да бъде формулирано и следното обобщено заключение: МО за изпълнение на ОПР на община Шумен за оценявания три годишен период (2014-2016 г.) констатира *наличие на определен и не във всички случаи устойчив напредък* в изпълнението на мерките на плана по отделните приоритети и специфични цели насочени към на човешкия ресурс, подобряване качествата на селищната среда и на базисната и социалната инфраструктура. Териториалната насоченост на проектите е не само в общинския център, а и в някои от съставните села. С констатираното от МО изпълнение на ОПР се създава добра основа за по-нататъшното изпълнение на целите, приоритетите и мерките през следващите години до края на програмния период – 2020 г.

3.2.2. Годишни отчети (доклади) за изпълнение на ОПР

➤ *Анализ и оценка на структурата на годишните отчети*

Наличните 4 годишни отчета са изготвени и са докладвани и приети от Общинския съвет. Същите са представени като отчети на кмета на общината. От прегледа на структурата на същите се констатира че те са с аналогична структура. Това дава възможност да бъдат правени сравнения за постигнатите резултати и за напредъка в изпълнението на ОПР за съответните години. Основните части в структурата на Годишните отчети са:

- Въвеждаща част.
- Анализ на състоянието и реализираните мерки и дейности (проекти) по основни направления:
 - Бюджет и финанси.
 - Икономическо развитие.
 - Инфраструктура, благоустрояване и екология.
 - Здравеопазване и социална политика.
 - Образование, култура, спортни дейности.
 - Общинска администрация.

Констатация: Независимо от много подробната информация за реализираните проекти, вкл. и такива, които не са включени в Програмата за реализация на ОПР, същата *не е структурирана по приоритетите и специфичните цели на плана*. Така не се получава добра представа за степента на изпълнение на плана, диференцирано по отделните му приоритети. Този пропуск е избягнат с табличните приложения съдържащи реализираните проекти, отнесени към 4 приоритета и специфичните цели на плана. Като пропуск може да се отбележи, че информацията от табличните приложения не е използвана за да се оцени напредъка в изпълнението на отделните приоритети и специфични цели.

➤ *Оценка на съдържателните части на Годишните отчети (доклади)*

Подробното запознаване със съдържанието на 4-те годишни отчета (доклада) дава възможност те да бъдат обективно оценени от гледна точка на предназначението и целите на същите.

Основната констатация от прегледа и анализа на съдържанието на Годишните отчети е, че в съдържателно отношение *те отговарят частично* на изискванията на действащата нормативна система и на Методическите изисквания за разработване и прилагане на ОПР (в частта им за наблюдение, анализ и оценка на стратегическите и планови документи в областта на регионалното развитие и планиране). Въпреки възприетата специфична структура на тези отчети, подробната информация за реализираните проекти дава основание да се приеме, че те дават представа за изпълнението на плана.

Оценката на съдържателната част на Годишните отчети (доклади) е *добра*

и тя е се обосновава с няколко аргумента.

Анализите в текстовите части на годишните отчети дават детайлна информация за изпълнените към съответната година проекти, за стойността им и източника за финансиране. За някои от проектите с по-голям финансов ресурс е посочен и постигнатия ефект от тяхната реализация.

Като определен *пропуск на този анализ*, е липсата на добре формулирани обобщения и по-конкретно какво е променено за изтеклата година (за която се отнася анализа) спрямо предшестващата година. И което е по-същественото – каква е ролята на ОПР за постигнатите промени.

В табличните приложения към някои от годишните отчети (за 2017,2018 и 2019 г) е представена информация за реализираните към съответната година проекти. Те са отнесени по специфични цели и приоритети на ОПР. Това дава представа какъв напредък е постигнат по отношение на изпълнението на отделните приоритети на плана. От съдържащите се данни за източника на финансиране и размера на финансовия ресурс по отделните проекти се добива представа за размера на привлечения ресурс от публични източници – европейските фондове, Републиканския и общинския бюджет. Липсва информация за финансовото участие на частния сектор.

Пропуск е, че в годишните отчети частично са отразени причините за заложи в плана, но нереализирани дейности (проекти) по съответните мерки. В повечето случаи на заложи, но нереализирани проекти не са посочени причините за това. Това е необходимо, защото тези причини (отпаднала необходимост, неосигурено финансиране и др.) при съответно анализиране могат да бъдат изведени като препоръки за подобряване на процеса по изготвяне на бъдещи секторни стратегически и планови документи, както и при изготвяния следващ план за развитие на общината (ПИРО за програмния период 2021-2027 г.). Така оценката за постигнатия напредък по изпълнението на приоритетните области и мерките на ОПР ще е по-пълна.

Анализите и оценките на проекти, които основно са с външно финансиране са по-пълни. При тях е подчертан по-добре постигнатия напредък в случаите, когато тези проекти са реализирани. Тъй като някои от по-мощабните проекти са със срок на реализация около 36 месеца те са предмет на анализ и оценка в повече от един годишен отчет (доклад).

Друг пропуск на годишните отчети е липсата на степента на постигане на заложените целеви стойности на индикаторите. Тъй като целевите стойности на индикаторите визират 2020 г. вероятните очаквания са това да бъде направено в ПО за изпълнение на плана, подобно на междинната оценка.

Като цяло *оценката* за съдържателните части на годишните отчети е *добра*. Основанията за това (независимо от отразените пропуски) са в подробните и обективни анализи и оценки на изпълнението (към съответната година) на мерките и дейностите (проектите), съдържащи се в ОПР.

Изискването на *осигуряване на публичност* и на информация по изпълнението на ОПР също има място в годишните доклади. В община Шумен това изискване се осъществява чрез:

- Интернет страницата на общината, като средство за въвличане на широката общественост в работата по разработването и прилагането на плана.
- Заседания на общинския съвет, който като основен орган за наблюдение на ОПР, осигурява условия за оценка, координация и разпределение на отговорностите между отделните структури в общинската администрация (изпълняващи ОПР), поддържа комуникацията с централните и местни институции и приема годишните отчети на кмета на общината, на Междинната оценка за наблюдение и изпълнение на ОПР.

3.2.3. Стратегии, програми и планове, подпомагащи изпълнението на ОПР

ОПР е основен планов документ на общината, който е с рамков, интегриран, а не със секторен характер. На основата на него общината е разработила и общинския съвет е приел редица секторни стратегически, програмни и планови документи, които конкретизират дейностите, включени в приоритетите и стратегическите цели на плана. С тяхното изпълнение се улеснява и реализацията на ОПР. Те са с подчертан *секторен характер* – в сферата на дейностите по социалното подпомагане, личностното развитие на децата и младежите, общинската собственост, енергийната ефективност, околната среда и др.

Една от задачите на ПО за изпълнение на ОПР е да се оцени в каква степен секторните стратегически и планови документи на община Шумен, действащи в периода 2014-2020 г. са съобразени с приоритетите и стратегическите цели на плана.

В ПО за изпълнение на ОПР са анализирани и оценени следните по-важни стратегически, планови и програмни документи, представени по реда на тяхното изработване и приемане от Общинския съвет:

- *Интегриран план за градско възстановяване и развитие на гр. Шумен – 2014 – 2020 г..*
- *Общ устройствен план на община Шумен.*
- *Общинска програма за енергийна ефективност на община Шумен – 2018 – 2023 г..*
- *Програма за намаляване на нивата на замърсителите и достигане на установените норми за фини прахови частици (ФПЧ) в атмосферния въздух на територията на Община Шумен с период 2018 – 2022 г.*
- *Актуализация на програма за управление на отпадъците на Община Шумен 2015 – 2020 г.*
- *Стратегия за управление на общинската собственост на община Шумен за мандат 2020 – 2023 г.*

- *Програми за управление и разпореждане с имоти – общинска собственост (годишни за периода 2016-2021 г.).*
- *Стратегия за развитие на социалните услуги в община Шумен – 2016-2020 г.*
- *Програма за развитие на туризма в община Шумен – 2018-2021г.;*
- *Общински план за младежта -2020 г.*
- *Общинска програма за закрила на детето 2020 г.*
- *Общинска стратегия за подкрепа на личностно развитие на децата и учениците на територията на община Шумен 2017-2019 г.*
- *Годишен план на дейностите за подкрепа на личностното развитие на децата и учениците в община Шумен за 2020 г.*
- *План за действие на община Шумен в изпълнение на Областната стратегия за интегриране на българските граждани от ромски произход и други граждани в уязвимо социално положение, живеещи в сходна на ромите ситуация.*

Анализите и оценките показват, че стратегическите и планови документи на общината, приети през програмния период, са предназначени да подпомогнат не само секторното развитие, а в тяхната съвкупност - и на комплексното социално-икономическо и инфраструктурно развитие и опазване на околната среда на територията на общината.

Важна констатация: Развитието на местната икономика, на социалната и на техническата инфраструктура, подобряване качествата на селищната среда, опазването на околната среда присъстват в отделните секторни стратегически, програмни и планови документи. Основно място в тях е отделено на възможностите за по-нататъшното развитие на сектори на социално-икономическия и инфраструктурен комплекс на общината. Реализацията на мерките и дейностите, съдържащи се в тези документи също се отчита с Годишните отчети, с МО за изпълнение на ОПР и Програмата за управление на общината в мандат 2016-2019 г. и в Програмата за управление на общината в мандат 2019-2023 г. (частично за 2020 г.). Предмет на тези доклади и отчети е какъв е постигнатият ефект от изпълнението на секторните стратегически и планови документи. Посочени са и причините за неизпълнението на някои от дейностите, съдържащи се в тях.

На основата на посочената констатация се формират и изводи за наличието на **много добра вътрешна съгласуваност и координация** между ОПР и секторните общински стратегически, програмни и планови документи. Добра оценка следва да се даде на екипите от общинска администрация, разработващи секторните документи и документите, с които се отчита изпълнението на ОПР на община Шумен 2014-2020 г. Разработените от общинска администрация и приети от общинския съвет секторни документи допълват и конкретизират приоритетите и стратегическите цели на ОПР.

На тази констатация и изводите се основава и основният аргумент да се **оцени положително** дейността на общинската администрация и на общинския съвет по изготвянето, приемането и изпълнението на секторни стратегически, програмни и

планови документи, подпомагащи цялостната реализация на ОПР. Като резултат от компетентността на общинската администрация са успешно разработените проекти, с които община Шумен кандидатства на конкурентен принцип за финансиране от европейските фондове. По-голямата част от тези проекти са одобрени от управляващите органи на ОП и са финансирани със значителни по размер финансови ресурси.

Това е индикатор за високите качества на експертите от общинска администрация. Експертите пряко ангажирани с подготовката и с управлението (мониторинга) на изпълняваните проекти притежават висока експертиза и професионален опит.

3.3. Координация на ОПР на община Шумен 2014-2020 г. Интегрирания план за градско възстановяване и развитие (ИПГВР) на гр. Шумен и с Общия устройствен план (ОУП) на общината

➤ *Координация на ОПР на община Шумен с ИПГВР на гр. Шумен*

Два от трите основни планови документа на община Шумен, реализирани в програмния период 2014 – 2020 г. (ОПР и ИПГВР на гр. Шумен) са създавани едновременно. Независимо, че те са разработвани от различни екипи, изискването на възложителя – Община Шумен – е между тях да бъде осъществявана определена координация, както по отношение на заложените приоритети и целите на двата планови документа, така и по отношение на програмите им за реализация.

Тъй като за изпълнението на ИПГВР на гр. Шумен има изготвен и представен на Управляващия орган на ОП „Региони в растеж“ финален доклад, в настоящата ПО за изпълнение на ОПР се *оценява само наличието на координация* между двата плана и на постигнатия от това ефект.

Извършените анализи на ИПГВР и на ОПР показват, че е налице определена координация между двата документа. Същата е най-добре изразена в Програмните им части, като това е най-добре представено в *„Инвестиционна програма за изпълнение на Интегриран план за градско възстановяване и развитие на община Шумен за периода 2014-2020 г.“*

В Индикативния списък с мерките и дейностите в програмата за реализация на ОПР са включени по-голямата част от проектните идеи, заложи в Програмата за реализация на ИПГВР. Определени различия има във финансовите параметри, тъй като същите са с подчертана индикативна стойност. Точното им определяне е осъществено при обосновката на конкретните проекти, включени в Инвестиционната програма за изпълнение на ИПГВР в частта по Оперативна ос 1 на ОПРР, с които се кандидатства за безвъзмездна финансова помощ.

Формулировките на проектните идеи в Индикативния списък от мерки и дейности в ОПР е идентична с формулировките на същите в Програмата за реализация на ИПГВР. Тъй като Инвестиционната програма за реализация на ИПГВР на гр. Шумен е съставена, след влизане в действие на ОПР, някои от проектите са представени в по-обобщен вид, като се запазва основната идея на необходимостта от съответния проект.

Заключение: Прегледът на двата планови документа показва, *че е налице координация* в техните програмни части, засягащи комплексното, устойчиво развитие на гр. Шумен. Този подход за търсене на координация между разработваните стратегически, планови и програмни документи, свързани с развитието на общината и на общинския център се препоръчва да бъде прилаган и в програмния период 2021-2027 г.

➤ ***Координация на ОПР с ОУП на община Шумен***

ОПР и Общия устройствен план (ОУП) имат една и съща териториална основа и е логично да е прилагана определена корелация между тях. Изработването на ОПР предшества работата по съставяне на ОУП на общината. Работата по изготвяне на ОПР стартира през 2013 г. и влиза в сила от 2014 г. Изготвянето на ОУП започва през 2017 и 2018 г. и влиза в сила от 2019 г.

При изработване на ОУП на община Шумен в краткосрочен времеви план са отчитани, макар и индиректно, заложената в ОПР визия и приоритетите и стратегическите цели на плана. Реализацията на същите е заложена като основа на някои от приетите устройствени решения в ОУП. Тъй като устройствените решения в проекта на ОУП са с дългосрочен характер, надхвърлящ 7 годишните програмни периоди на плановете, свързани с регионалното развитие, плановете в следващите програмни периоди ще трябва да отчитат приетите устройствени решения. В голяма степен това се отнася и за ПИРО 2021-2027 г.

Проблемът за обвързаността на ОПР с ОУП на община Шумен следва да се съдържа и в следващите Годишни доклади, с които ще се отчита изпълнението на ПИРО – Шумен 2021-2027 г. В полза на координация на изпълнението между двата плана (ПИРО и ОУПО) е обстоятелството, че отговорностите за тяхното изпълнение е на общинската администрация.

4. ОЦЕНКА НА ЕФЕКТИВНОСТТА И ЕФИКАСНОСТТА НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ РЕСУРСИ

Размерът на осигурения финансов ресурс за изпълнение на Програмата за реализация на ОПР дава представа за възможностите за изпълнение на приоритетите, стратегическите цели и мерките на плана. Другите ресурси – материални, човешки и др. не са предмет на оценка. В основната си част финансовият ресурс – предмет на ПО - е с инвестиционен характер. В ОПР на общината, освен с инвестиционен характер са планирани и финансови средства за изпълнение на някои т.нар. „меки“ мерки, които са без инвестиционен характер. Техният размер не е голям.

Поради тази причина, в ПО на ОПР на община Шумен при оценката на ефективността и ефикасността на използваните ресурси, акцентът е поставен върху финансовите средства. Оценката на ефективността и ефикасността на използваните ресурси в ПО е в следните основни направления:

- Оценка на планираните в Програмата за реализация финансови средства и на реално привлеченият финансов ресурс. Оценка и основни констатации и изводи.
- Оценка на планираните и реално привлечени финансови средства по *приоритети на ОПР*. Оценка, констатации и изводи.
- Структура на реално привлечения финансов ресурс по *основни източници - с публичен и с частен характер*. Оценка, констатации и основни изводи.
- Препоръки към обективното планиране на необходимите финансови средства в бъдещи планове и програмни документи на община Шумен.

4.1. Оценка на планирания и на договорения финансов ресурс

➤ *Планиран финансов ресурс*

➤ *По основни източници на финансиране*

В Програмата за реализация на ОПР на община Шумен (Приложение 1 и Приложение 2 към плана) са включени предварителни (индикативни) разчети за необходимия финансов ресурс. Те са диференцирани в различни направления:

- По отделни приоритети, специфични цели и мерки.
- По основни източници – с публичен и частен характер.

В оценката на планирания и на реално осигурения (договорения) размер на финансовия ресурс по Програмата за реализация на ОПР следва да се отчита една важна особеност. При планиране на необходимите финансови средства по отделните мерки и дейности (проекти), включени в Програмата за реализация на плана, преобладаващата част от тези дейности имат характер на *проектни идеи*, а не на конкретни проекти. В този смисъл, размерът на необходимия финансов ресурс има *индикативен характер*. Реалните потребности от финансиране на конкретните проекти се определят при подготовката и утвърждаването на самите проекти. Не са много често

случаите на пълно съвпадение на определените индикативни стойности на финансовите ресурси с реално определените в отделните проекти.

Планираният в Индикативната финансова таблица на ОПР на община Шумен 2014-2020 финансов ресурс е в размер на **609 347 хил. лв.** Значителна част от така планирания финансов ресурс е предвидено да бъде привлечен от:

- външни публични източници (ОП на ЕС, Целеви субсидии от Републиканския бюджет, Национални програми и др. фондове) – **539 487,2** хил. лв.
 - в т.ч. от европейските фондове по линия на действащите оперативни програми – **512 940, 15** хил. лв.;
 - Субсидии от Републиканския бюджет с инвестиционно предназначение – **50 701,90** хил. лв.;
 - собствени средства (от общинския бюджет) - **28 997,95** хил. лв.
- собствен финансов ресурс на бизнеса (частния сектор) – **7 000** хил. лв.;
- други източници – **9 707,0** хил. лв.

Посочените стойности на планирания финансов ресурс в ОПР на общината показват, че е заложена възможността по-голямата част от него да бъде осигурена от публични финансови донори. В това отношение е отчитана възможността по-голямата част от тях да бъдат по линия на европейските фондове. Основната част от тях е предвидено да бъдат осигурени по линия на действащите оперативни програми. За община Шумен това са ОП „Региони в растеж“, ОП „Околна среда“, ОП „Развитие на човешките ресурси“, ОП „Иновации и конкурентоспособност“, Програмата за развитие на селските райони, ОП „Морско дело и рибовъдство“ и др.

Другите два основни донори с публичен характер, от които е планирано да бъдат осигурени финансови средства, са Републиканският и Общинският бюджет, както и някои от действащите през програмния период Секторни национални програми.

Частният сектор е планирано да осигури собствен финансов ресурс в размер само на 7 000 хил. лв.

Констатациите по отношение на планирания финансов ресурс по основни източници могат да бъдат формулирани по следния начин:

- Планираният ресурс от външни публични източници (основно по оперативните програми, Републиканския бюджет и Секторните национални програми) е предвиден предимно като безвъзмездна финансова помощ. По някои от мерките е предвидено и частично съфинансиране със собствени средства (от общинския бюджет), но то е с малък относителен дял.
- Дейностите (проектите), основно свързани с икономическото развитие, по които бенефициенти е частния сектор, също разчитат на определен дял от размера на финансовия ресурс да е предоставен като безвъзмездна финансова помощ. Със собствени средства е планирано да бъде осигурена другата част от необходимите финанси.

➤ По приоритети на ОПР

В Програмата за реализация на ОПР (във Финансовата индикативна таблица) е представена разбивка на планирания финансов ресурс по 5-те приоритета на плана.

В таблица 2 е отразен планираният финансов ресурс, разпределен по основни източници и по приоритети на ОПР. Данните в таблицата са извадка от Приложение 2 на ОПР на община Шумен за периода 2014-2020 г. (Финансова индикативна таблица на плана).

Таблица 2. Планиран финансов ресурс

Приоритети						Хил. лв.
	ОБ	ЦБ	фондове на ЕС	Други изт.	Частни	Общо
Приоритет 1	4606,7	21025,4	178267,9	0	7000	210900
Приоритет 2	17800,15	16498,3	223432,6	8557	0	266288
Приоритет 3	5501,1	10979,7	92607,2	1150	0	110238
Приоритет 4	1090	2198,5	18632,5	0	0	21921
Общо	28997,95	50701,9	512940,2	9707	7000	609347

Източник: ОПР на община Шумен – 2014-20220 г.

Структурата на планираните финансови средства по приоритети на плана, като относителни дялове (в %) е представена визуално на фигура 3.

Фиг. 3. Структурата на планираните финансови средства по приоритети на плана, като относителни дялове (в %)

Оценката за обективността на планираните средства във Финансово-индикативната таблица на ОПР може да бъде направена на основата на съпоставката на планирания и на реално осигурения и договорен за реализацията на предвидените проекти.

4.2. Структура на договорения финансов ресурс

Информацията, съдържаща се в изготвените от общинската администрация документи – *годишни отчети* за финансираните проекти, както и данни от ИСУН - 2000 показват, че договорените финансови ресурси са многократно по-ниски от планираните в ОПР за целия 7 годишен период на действие на същия – 2014-2020 г.

Предмет на оценка е договореният финансов ресурс не само за проекти с публичен характер по които ангажменти има общината (вкл. НПО сектора), а и такива, които са насочени към развитие на бизнеса, представен основно от частния сектор (юридически и физически лица). Като източник за договорения финансов ресурс за развитие на бизнеса е *Информационната система за управление и наблюдение на средствата от ЕС в България -2020* (ИСУН 2020).

- *Договорен финансов ресурс по действащите Оперативни програми*

По данни на системата ИСУН към края на 2020 г. общият размер на договорения финансов ресурс по всички оперативни програми на ЕС, по които бенефициенти са община Шумен и отделни фирми, основно от частния сектор, се илюстрира със следните данни:

- Общ брой сключени и финансирани договори – 533.
- Обща стойност на финансовия ресурс – 111 747 654,28 лв.
В т.ч. обща стойност на безвъзмездната финансова помощ (БФП) – 86 885 582,78 лв. .
- Общ брой бенефициенти – 444.

Важно уточнение: В посочените данни са включени и проекти (заявки) за финансово подпомагане на фирми за *преодоляване на недостига на средства и липса на ликвидност поради КОВИД 19*. Това са средства, осигурявани по ОП „Иновации и конкурентоспособност“. По тази линия са одобрени *66 бенефициенти* (фирми от частния сектор), които са подпомогнати като безвъзмездна финансова помощ в общ размер на **7 789 602** хил. лв. В оценките за договорените средства по тази оперативна програма са изключени бенефициентите получили подкрепа по линия на КОВИД 19.

Основни бенефициенти по отделните оперативни програми са община Шумен и фирми от частния сектор в сферата на индустрията, аграрния сектор и транспорта.

Структурата на финансовия ресурс, който е договорен по действащите оперативни програми с *различни бенефициенти* от община Шумен е отразена в таблица 3.

Таблица 3. Структурата на финансовия ресурс, договорен по действащите оперативни програми с различни бенефициенти от община Шумен

Оперативна програма	брой проект и	финансов ресурс		
		общо	БФП	съфинансиране
ОП "Региони в растеж"	7	29 321 559,68	27 157 225,76	2 164 333,92
ОП "Околна среда"	1	13 229 532,14	9 892 802	3 336 730,80
ОП "Иновации и конкурентоспособност" *	61	41 779 957,69	26 285 320,71	15 494 636,8
ОП "Наука и образование за интелигентен растеж"	2	546 292,83	546 292,83	0
ОП "Развитие на човешките ресурси"	18	8 053 530,57	7 994 764,37	58 766,20
ОП "Добро управление"	1	76 274,68	76 274,68	0,00
Програма "Храни"	2	622 124,91	622 124,91	0
Програма "Морско дело и рибарство"	2	2 764 677,24	1 382 338,62	1 382 338,62
Програма за развитие на селските райони	23	1 449 833,62	1 028 242,62	421 591
Общо по ОП	117	97 843 783,36	74 985 386,46	22 858 397,5

Източник: ИСУН 2000

*Без средствата за подпомагане на бенефициенти по линия на КОВИД 19

В [таблица 4](#) е представена структурата на финансовия ресурс, осигурен от оперативните програми както и относителните дялове на БФП и участието на бенефициентите със собствен ресурс (съфинансиране по проектите)

Таблица 4. Структурата на финансовия ресурс, осигурен от оперативните програми

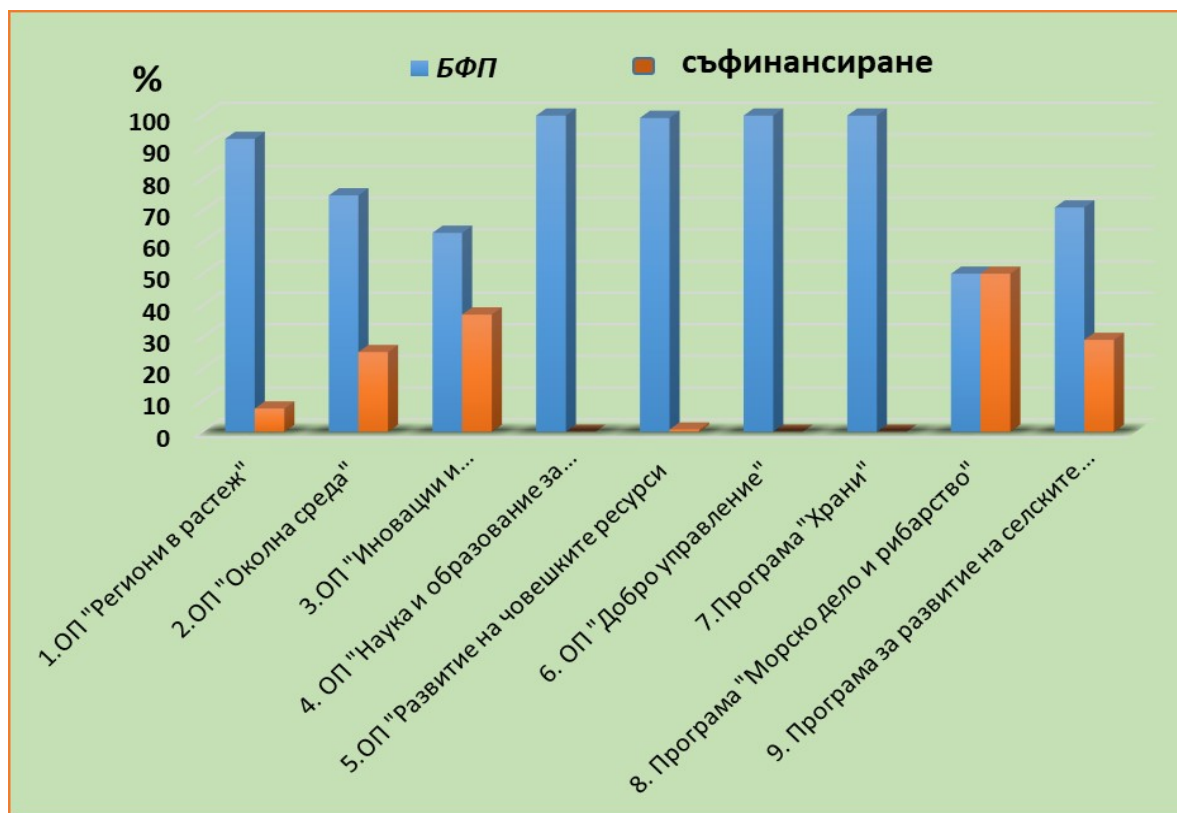
Оперативна програма	брой проекти	Отн. дял на финансовия ресурс		
		общо	в т.ч. БФП	Съфинансиране
ОП "Региони в растеж"	7	100%	92,62	7,38
ОП "Околна среда"	1	100%	74,78	25,22
ОП "Иновации и конкурентоспособност" *	61	100%	62,91	37,09
ОП "Наука и образование за интелигентен растеж"	2	100%	100,00	0,00
ОП "Развитие на човешките ресурси"	18	100%	99,27	0,73
ОП "Добро управление"	1	100%	100,00	0,00
Програма "Храни"	2	100%	100,00	0,00
Програма "Морско дело и рибарство"	2	100%	50,00	50,00

рибарство"				
Програма за развитие на селските райони	23	100%	70,92	29,08
Общо по ОП	117	100%	76,64	23,36

Източник: ИСУН и собствени изчисления

Посочените в таблица 4 финансови средства по отделните оперативни програми са с бенефициенти община Шумен, бизнеса, Шуменски университет и др.

На фигура 4 е представено процентното съотношение между БФП и съфинансирането при договорените финансови ресурси по отделните оперативни програми.

Фиг. 4. Процентното съотношение между БФП и съфинансирането при договорените финансови ресурси

Основен бенефициент по оперативните програми, чрез които се осигурява финансирането от европейските фондове е **община Шумен**. Общинската администрация е подготвила голям брой проекти, по които е договорен значителен по размер финансов ресурс. Общо за програмния период 2014 -2020 г. са одобрени и договорени общо **44 461 030,17** лв., от които **38 959 966,0** лв. са безвъзмездна финансова помощ. Тези средства са договорени по проекти, финансирани по 4 оперативни програми – ОП „ОС“, ОП „РР“, ОП „РЧР“ и програма „Храни“.

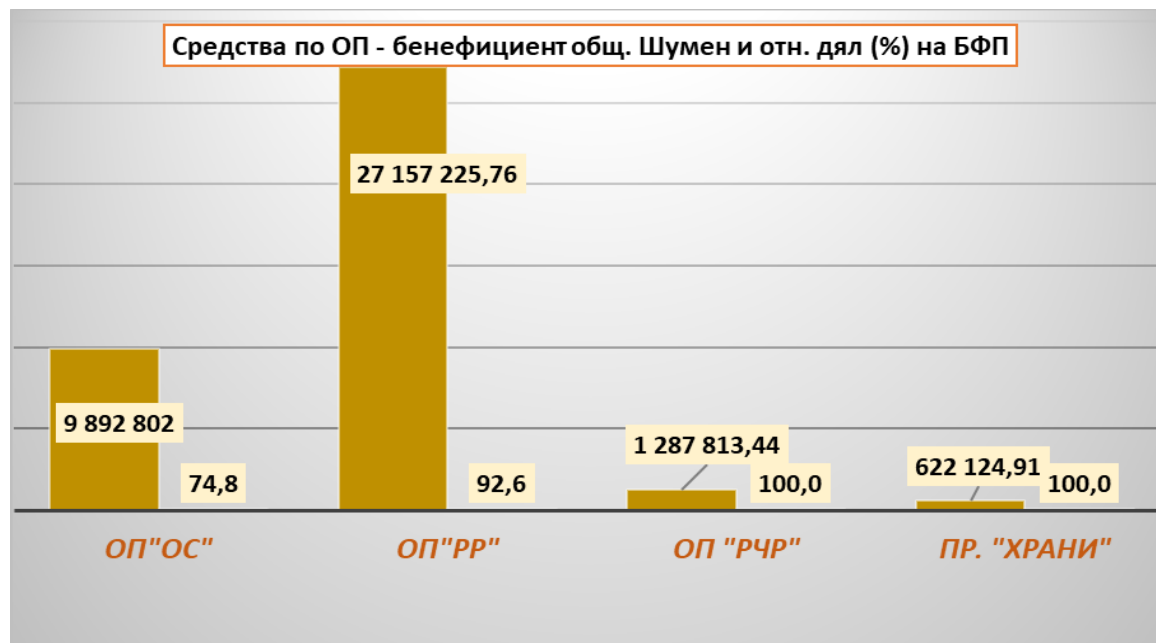
В таблица 5 са отразени данните за броя на проектите и стойността на договорените финансови средства по отделните оперативни програми с бенефициент община Шумен.

Таблица 5. Брой на проектите и стойността на договорените финансови средства по отделните оперативни програми за община Шумен.

Оперативни програми	брой проекти	договорен финансов ресурс	
		обща стойност (лв.)	в т.ч. БФП (лв.)
ОП "Околна среда"	2	13 229 532,14	9 892 802
ОП "Региони в растеж"	7	29 321 559,68	27 157 225,76
ОП "Развитие на човешките ресурси"	8	1 287 813,44	1 287 813,44
Програма "Храни"	2	622 124,91	622 124,91
Всичко	19	44 461 030,17	38 959 966

Източник: ИСУН 2000

Нагледна представа за размера на договорения финансов ресурс по проекти с бенефициент община Шумен (в т.ч. и относителния дял на БФП) дава фигура 5.

Фиг. 5. Договорен финансов ресурс по проекти с бенефициент община Шумен

Проектите на бизнеса са частично финансирани по някои от действащите оперативни програми. На първо място - ОП „Иновации и конкурентоспособност“ (в т.ч. и за преодоляване на последиците от КОВИД 19), ОП „Развитие на човешките ресурси“ и над 20 проекта по Програмата за развитие на селските райони. Бизнесът участва като съфинансира одобрените проекти със значителен по размер собствен финансов ресурс. Така само по ОП „Иновации и конкурентоспособност“ частните фирми участват с **15 494 636,8** лв. за съфинансиране на договорените проекти. По ОП „Морско дело и рибарство“ две от фирмите участват с **1 382 338,62** лв. собствени средства, или с 50% от общия размер на одобрения финансов ресурс на 2 проекта.

Съпоставката на данните за общия размер на финансовия ресурс, осигурен по Оперативните програми, по които бенефициенти са община Шумен, Шуменския университет, бизнеса и др. (**97 843 783,36** лв. без средствата за подпомагане на бизнеса по линия на КОВИД 19), дава основание да бъдат направени следните обобщени изводи:

- Община Шумен като бенефициент привлича около 45,5% от общия размер на договорения по Оперативните програми финансов ресурс.
- Бизнесът в общината е активен участник в подготовката на проекти по пет ОП – ОП „Иновации и конкурентоспособност“, ОП „Морско дело и рибарство“, Програмата за развитие на селските райони и ОП „Добро управление“ и ОП „Морско дело и рибовъдство“.
- В изпълнение на Програмата за реализация на ОПР, както и на ИПГВР на гр. Шумен, в общинска администрация са подготвени, представени и договорени 19 важни проекта, със значителен размер на привлечения финансов ресурс от европейските фондове. Те са насочени към подобряване на околната среда, подобряване качествата на човешкия ресурс и качествата на важни социални обекти, подобряване на инженерни мрежи, подобряване енергийната ефективност на публични сгради и др.
- Съотношението – планиран (във Финансовата индикативна таблица на ОПР) – договорен и реално осигурен финансов ресурс (19,1%) с източник оперативните програми - е индикатор за това, че не е прилагат реалистичен подход при планирането на реалните стойности на заложените проекти. Тази констатация следва да бъде отчитана при подготовката на плановите документи на общината през следващите програмни периоди.
- **Договорен финансов ресурс от Републиканския бюджет и Национални програми**

В процеса на изпълнение на Програмата за реализация на ОПР за някои мерки се осигуряват и средства по линия на целевите субсидии за капиталови разходи от Републиканския бюджет. С такъв източник на финансиране са дейности (проекти) за реконструкция и рехабилитация на улична мрежа, ремонт на общински пътища, някои благоустройствени дейности и др.

Финансовите средства реално осигурени от Републиканския бюджет за финансиране на обекти, включени в Капиталовите програми в годините от периода

2014-2020 г., осигурените средства от Републиканския бюджет са с общ размер на **7 651 231,10** лв.

Със средства от Републиканския бюджет (чрез Капиталовите програми) и съфинансиране от Общинския бюджет за периода 2014-2020 г. са реализирани и голям брой проекти за рехабилитация на пътни отсечки, на улици и др.

Средствата, осигурявани от Републиканския бюджет, се реализират изцяло през съответната бюджетна година. С по-голяма стойност са средствата от Републиканския бюджет за реализация на по-значими обекти като „Реновация на площадното пространство пред Съдебната палата“ на стойност 475 989,70 лв., реконструкцията на Дома за стари хора „Д-р Стефан Смядовски“. С размер на средствата 1 500 000 лв., реконструкция на ул. „Петър Парчевич“ в участъка около МБАЛ – Шумен на стойност 450 000 лв.

С Постановления на Министерския съвет са осигурени средства в размер на 1 200 000 лв., за изграждане на довеждаща инфраструктура до Индустриален парк Шумен АД. За ремонт на общинския довеждащ път ПИ 835 по продължение на бул. „Симеон Велики“ до „Алкомет“ АД са предоставени средства в размер на 2 109 092 лв. от бюджета на Министерството на икономиката чрез Българската агенция за инвестиции. За укрепване на брега на река Енчова в участъка от Гръцкия блок до моста на ул. „Ген. Скобелев“ - пак с Постановление на Министерския съвет са осигурени 500 000 лв. и редица други.

Не са малко и финансовите средства по линия на Национални програми. С голяма стойност са средствата от Националната програма за енергийна ефективност на многофамилни жилищни сгради в гр. Шумен. През 2018 г. са подобрени качествата на 7 МФЖС на обща стойност на проекта 5 873 097.82 лв. През следващите две години са довършени дейностите по подобряване енергийната ефективност и на останалите 20 МФЖС, като общият им брой за целия период е 27. Редица малки проекти са осъществени с финансова подкрепа на ПУДООС (спортни площадки, кътове за отдих и др.). Общината участва с проекти и по действащите в отделни години Национални програми за заетост, финансирани от бюджета на МТСП. От бюджета на МОН е финансиран проект „Оптимизиране на мрежата от учебно-възпитателни заведения на територията на община Шумен (профили и професии) на стойност 300 000 лв. и др. С 1 000 000 лв. от бюджета на Министерство на здравеопазването е финансиран проекта „Модернизация на медицинското оборудване на „МБАЛ-Шумен“ АД – доставка на спирален компютърен томограф“.

Съпоставката между планирания и реално осигурения финансов ресурс от Републиканския бюджет дава основание да се оценят добре действията на общината по привличане на финансов ресурс от страна на държавата.

- **Планиран и договорен собствен финансов ресурс**

Значителна част от проектите от т. нар. категория „дребномащабни“ се финансират от средства от общинския бюджет. Като правило те се включват в годишните инвестиционни програми на общината. Насочени са към финансовата подкрепа на разнообразни дейности – подобряване на селищната среда, проекти за

благоустройствени мероприятия, развитие на вътрешноселищната ВиК инфраструктура, на общински пътища и др.

Информацията за размера на планираните и реално осигурените и усвоени финансови средства от общинския бюджет са съдържа в Инвестиционните програми и в Годишните доклади за изпълнение на ОПР.

Ориентировъчните данни, с определена степен на достоверност, за размера на собствения финансов ресурс (от общинския бюджет) за целия 7 годишен период са в рамките на **25 – 26 млн.** лв. В тези стойности са изключени средствата от ОБ за закупуване на техника и оборудване (компютри, скенери, косачки и др.).

Със собствен финансов ресурс са реализирани и проекти, свързани с подобряване на селищната среда – рехабилитиране на пътни улични платна и прилежащите им елементи – тротоари, зелени площи, улично осветление, етапна подмяна на осветителни тела на уличното осветление с LED лампи, подобряване качествата на образователни, културни и спортни обекти и много други.

Изводи. От съпоставката на планираните във Финансовата индикативна таблица на ОПР се налагат следните основни изводи:

- Съпоставката между планираните финансови средства от Общинския бюджет в ОПР – **28 997,95 хил. лв.** и реално осигурените за изпълнението на Капиталовите програми - около 26 000 хил. лв., дават основание да се оцени положително обективният подход при планиране на възможностите на общинския бюджет за финансиране на проектите, включени в ОПР. Ако се включат и средствата за съфинансиране на проекти, финансирани и от Републиканския бюджет размерът на реално осигурените средства от Общинския бюджет ще е по-висок;
- Положително се оценява и провежданата бюджетна политика на община Шумен по отношение на планиране на капиталовите потребности и тяхното финансово осигуряване със собствен ресурс.

По проекти, финансирани от европейските фондове, община Шумен (с единични изключения) не участва със собствен финансов ресурс. Тези проекти са финансирани по линия на безвъзмездната финансова помощ.

➤ *Договорен ресурс от бизнеса*

Една от задачите на ПО за изпълнение на Програмата за реализация на ОПР е да се направи оценка не само на финансовия ресурс с публичен характер, а и на този осигурен от частния бизнес. Във финансовата индикативна таблица на ОПР са планирани и средства от частния бизнес сектор. Същите са в размер на **7 000 хил. лв.**

На практика липсва пълна информация за размера на финансовия ресурс с инвестиционен характер, осигуряван от бизнеса. Определена, достоверна информация има за финансовите средства, свързани с някои от оперативните програми на ЕС и

размера на собствените (на бизнеса) средства за съфинансиране на спечелени и договорени за финансиране проекти. Тази информация се съдържа в ИСУН 2000.

При планирани в ОПР средства с частен характер (основно от бизнеса) в размер на **7 000 хил. лв.** по данни от ИСУН са договорени общо **17 298,6 хил. лв.** Частният сектор е подготвил и договорил проекти за съфинансиране по пет оперативни програми - ОП „Иновации и конкурентоспособност“, (без средствата за подпомагане на бизнеса за преодоляване на КОВИД 19), ОП „ Морско дело и рибарство“,

Програмата за развитие на селските райони и ОП „Добро управление“ и ОП „Развитие на човешките ресурси“ .

Всички проекти с бенефициент – бизнеса са безвъзмездна финансова помощ. Данните, съдържащи се в системата ИСУН 2000 дават основание за следните **констатации:**

- Размерът на общия финансов ресурс за развитие на бизнеса, договорен по оперативните програми за периода 2014-2020 г. е **48 333,3 хил. лв.** От тях 30 975,9 хил. лв. са безвъзмездна финансова помощ **17 357,3 хил. лв.** са собствени (на бизнеса) средства. Посочените данни са убедителен индикатор за подобрената икономическа среда и за инвестиционната активност на бизнеса.
- Основните направления, по които са договорени проектите за финансиране от оперативните програми са свързани с повишаване на енергийната ефективност, подобряване на ресурсната ефективност повишаване конкурентоспособността, производствения капацитет и експортния потенциал, стартиране на ново предприятие, стартова помощ за новостартиращи земеделски стопанства, подобряване качествата на човешкия ресурс, и др.
- От съпоставката между планираното участие на частния сектор и реално договорените средства от европейските фондове се налага констатацията за относително добро планиране на размера на индикативния финансов ресурс осигуряван от частния сектор. Реалният размер на собствения финансов ресурс на бизнеса (17 357,3 хил. лв.), съпоставен с планирания в ОПР (7 000 хил. лв. лв.) е с около 2,5 пъти по-висок размер на инвестираните собствени средства в сравнение с планираните в ОПР.

Оценката на приноса на бизнеса за постигане целите на Приоритет 1 на ОПР е **много добра**. С привлечените средства от посочените 5 оперативни програми, финансирани от европейските фондове се осигуряват свежи инвестиции насочени към:

- Общо подобряване на бизнес средата и бизнес климата в общината.
- Подобряване на енергийната ефективност на сградите и производството.
- Внедряване на ресурсоощадящи производства и на нови технологии и материали.
- Подобряване квалификацията на работната сила и запазване на работните места и др.

Графична представа за договорения финансов ресурс по петте ОП, по които са финансирани проекти с бенефициент бизнеса, дава фигура 6.

Фиг.6. Договорен финансов ресурс по петте ОП

5. ОЦЕНКА НА ЕФЕКТА ОТ ДОГОВОРЕНИЯ ФИНАНСОВ РЕСУРС

Една от задачите на ПО за изпълнение на ОПР е да се анализира и оцени ефекта от осигуреното финансиране на проекти. Резултатите, или ефекта от изпълнението на мерките и включените в тях дейности в Програмата за реализация на ОПР на община Шумен се изразяват в две основни направления.

Първото направление е с базисен характер. За да се оцени ефектът от използвания финансов ресурс се налага да бъдат осигурени нужните финансови средства, т.е. те да бъдат договорени. В голямата си част това се осъществява на основата на прилагане на проектния подход. Този подход е задължителен при осигуряване на финансов ресурс от привлечени външни публични донори – основно от фондовете на ЕС и частично от национални програми и фондове. Очевидно е, че амбициозни проекти, изискващи значителни инвестиции е трудно да бъдат финансирани само със собствени средства – както от общинския бюджет, така и от частния сектор. С най-голяма сила това се отнася за мерки, които са с подчертан публичен характер. По тази причина, както в Програмата за реализация, така и в реално договорените средства, най-голяма тежест е поставена върху привличането на нужния финансов ресурс.

Второто направление на ефекта от привличането и използването на значителен външен финансов ресурс е свързано с реализацията на част от планираните мерки с публичен характер по отделните приоритетни направления, водещи до:

- *Подобряване качествата на селищната и на околната среда – благоустроени публични части на населените места – улични платна и тротоари, площадни пространства, подобро осветление, подобряване на събирането и на твърдите битови отпадъци и др.*
- *Подобрена образователна, културна и спортна инфраструктура.*
- *Подобрени условия за достъп до образование, подобрени социални услуги и др.*
- *Подобряване качествата на работната сила.*
- *Съхраняване на културно-историческото наследство.*
- *Подобряване качествата на околната среда.*

Ефектите от реализацията на мерките и дейностите (проектите), свързани с *развитието на местната икономика* (Първия приоритет на ОПР), допринасят за подобряване на икономическата среда в общината, повишаване на конкурентоспособността на местната икономика и подобряване условията на труд. Принос за това, освен местните власти има и активността на бизнеса. Частният бизнес подготвя проекти, които са одобрени и финансирани по няколко оперативни програми – основно ОП „Иновации и конкурентоспособност“, ОП „Развитие на човешките ресурси“ и Програмата за развитие на селските райони.

Постигнатият ефект се изразява в:

- Въвеждане на енергоспестяващи технологии и ново оборудване в предприятията. Очакваният ефект се изразява в замяна на старо производствено оборудване, посредством което се очаква нарастване на производствения капацитет.
- Намаляване на изразходваната енергия и отделяните вредни въглеродни емисии от производството.
- *Подобряване на ресурсната ефективност* с очакван ефект - намаляване употребата на суровини за производството на продукция и намаляване на генерирания от производство отпадък и др.
- Подобряване условията на труд в предприятията чрез изпълнението на няколко проекта.
- Подпомагане на новосъздадени земеделски стопанства, с което се постига ефект за по-пълно използване на наличните ресурси в общината и др.

Проектите по втория приоритет на ОПР, отнасящи се до подобряване на **техническата инфраструктура и на селищната среда** целят постигане на ефекти за подобряване на условията на живот на жителите на общината в добре оформена жизнена среда.

Ефектът от реализацията на проекта "*Благоустрояване и рехабилитация на части от техническата инфраструктура на гр. Шумен*" е не само с технически, а и със социални измерения. Проектът на стойност 7178 080.96 лв. включва разнообразни дейности свързани с качествата на селищната среда -реконструкция, рехабилитация на пешеходни алеи и тротоари, изграждане на велосипедни пътеки и алеи, пешеходни зони, обособяване на детски площадки, монтиране на паркова мебел – пейки, възстановяване на фонтани, създаване условия за достъп на хора с увреждания, въвеждане на енергоефективно уличното осветление и осветяване на паркове и междублокови пространства с енергоефективни осветителни тела.

Очакваният ефект от проекта „*Интегриран воден цикъл за град Шумен - II етап*“, който е на стойност 13 149 478.47 лв., от които 9 812 748.29 лв. БФП, е със социални и екологични измерения. В него се включва изграждане на биологично стъпало с отстраняване на азот и фосфор за ПСОВ, изграждане на КПС Дивдядово с напорен колектор, обезводняване на утайките с камерна филтърпреса и др.

Ефектът ще се изразява в подобрени условия за получаване на качествени услуги във водоползването на населението чрез модерна водопреносна мрежа, осигуряваща качествена питейна вода на населението. С въвеждане в експлоатация на ПСОВ ще се постигне и ефект по опазване на околната среда.

Ефектът от реализацията на друг основен проект, по който бенефициент е община Шумен "*Подобряване на образователната инфраструктура в гр. Шумен*" е насочен към основен ремонт, внедряване на мерки за подобряване на енергийната ефективност и модернизация на образователната инфраструктура в 4 училища в гр. Шумен. Проектът е на стойност 13 041 080.00 лв., от които 12 721 080.00 лв. за БФП.

В направлението „*Социална инфраструктура*“ са реализирани, или са в процес на довършване, няколко по-значими проекта, които също дават ефект за по-пълно задоволяване потребностите на население в сферата социалното подпомагане,

подобряване на културата, социалното подпомагане. Такива са проектите: „Изграждане на социални жилища в гр. Шумен“, с което се създават възможности за настаняване на уязвими групи от населението и други групи в неравностойно положение, чрез строителство на 50 нови социални жилища и 1 брой жилище за хора с увреждания. Стойността на проекта е 2 910 238.55 лв, от които 2 867 499.60 лв. са БФП.

Друг проект в социалната сфера е „Създаване на Дневен център за подкрепа на лица с увреждания и техните семейства, включително с тежки множествени увреждания в град Шумен“. Проектът е на стойност 915 365.39 лв. и е със срок на реализация 2020 – 2022 г.

Проектът "Центрове за грижа за лица с умствена изостаналост" е на стойност 915 365.39 лв. и е изцяло като БФП. Насочен е към осигуряване на качествена грижа за лицата с увреждания, включително с тежки множествени увреждания и техните семейства на територията на Община Шумен. Срокът за неговата реализация също е 2019-2021 г.

6. ОЦЕНКА НА РЕАЛИЗИРАНИТЕ ПРОЕКТИ

В резултат на активността на общинската администрация и на бизнеса в общината са подготвени, одобрени, финансирани и реализирани (или в процес на завършване до 2022/2023 г.) голям брой проекти.

Уточнение: Няколко от проектите, включени в ПО на ОПР е планирано да приключат през 2021 и 2022 г. , а някои и през 2024 г. По-голямата част от строителните и други дейности по тях са осъществени в периода 2014-2020 г.

Предмет на ПО на ОПР е оценката само по-големите и с по-висока значимост за развитието на общината проекти. Такива са проектите, по които бенефициент е община Шумен и някои от водещите предприятия от частния сектор. Отчетена е и значимостта на съответния проект за постигнат напредък във формулираните в ОПР приоритети и стратегически цели на ОПР.

Не са малко на брой по-големите проекти, реализирани по Приоритет 1 на ОПР „Развитие на местната икономика и постигане на икономически растеж, основан на знанието и иновации чрез ефективно използване на ресурсите и привличане на инвестиции“ Това са проекти по които бенефициенти са големите структуроопределящи за икономиката на общината предприятия

По Приоритет 1 на плана са реализирани, или в процес на завършване, следните проекти, с по-значим (над 1 000 000 лв.) привлечен финансов ресурс:

- *Подобряване на производствения капацитет и засилване на експортният потенциал на "Илиев Корект" ЕООД“.*
- *Подобряване на енергийната и ресурсна ефективност във "Фарма Вет" ООД.*
- *Подобряване и разширяване на производствения капацитет на „Артемис“ ООД с цел постигане на устойчиво и конкурентоспособно развитие на предприятието“.*
- *Внедряване на пилотно технологично решение за оптимизиране на процесите и ефективна реализация на ресурсите в "Артемис" ООД.*
- *Подобряване на производствения капацитет в „ЛАВЕНА“ АД.*
- *Подобряване на производствения капацитет в "Метал" ЕАД чрез инвестиция в закупуване на ново оборудване.*
- *Подобряване на конкурентоспособността на „НЕС-НОВИ ЕНЕРГИЙНИ СИСТЕМИ“ ООД чрез внедряване на иновативен продукт”.*
- *Енергийно ефективно производство на течни препарати във Фикосота ООД.*
- *Модернизация на съществуващо предприятие за стерилизирани рибни консерви в гр. Шумен (бенефициент “Диавена“ ООД).*

Оценката на реализираните проекти по Приоритет 1 на ОПР е **много добра**. С изпълнението на финансираните само по оперативните програми над 80 проекта се постигат заложените в приоритета специфични цели.

По втория приоритет на ОПР – „Подобряване качеството на жизнената среда, изграждане и възстановяване на техническата инфраструктура и околна среда на територията на община Шумен“ са подготвени и договорени и изпълнени не малко на брой проекти. По-важни от тях са:

- „Подобряване качеството на жизнената среда, изграждане и възстановяване на техническата инфраструктура и околна среда на територията на Община Шумен“.
- „Благоустрояване и рехабилитация на части от техническата инфраструктура на гр. Шумен“.
- Благоустройство на зоната около Многофункционалната спортна зала „Арена Шумен“.

Оценката за договорените и изпълнени проекти по Приоритет 2 на ОПР може да се оцени като **много добра**. Основанията за тази оценка са: значителен брой договорени проекти; голям по размер привлечен финансов ресурс, значителна част от който е безвъзмездна финансова помощ; участие на частния сектор по линия подобряване качествата на работната сила и др. С изпълнените дейности (проекти) във висока степен са постигнати специфичните цели и мерки по Приоритет 2.

Договорените и реализирани проекти по Приоритет 3 на ОПР „Развитие на човешките ресурси, чрез инвестиции в образованието, културата, здравеопазването и социалните дейности“ са с висока значимост за развитието на важни системи на бюджетните социални услуги. По-големи от гледна точка на привлечения инвестиционен ресурс (реализирани или в процес на реализация до 2021-2022 г.) са следните проекти:

- „Подобряване на образователната инфраструктура в гр. Шумен“.
- „Обновяване, включително прилежащи пространства на Летен театър гр. Шумен (в процес на реализация).“
- „Модернизация на медицинското оборудване на „МБАЛ-Шумен“ АД – доставка на спирален компютърен томограф“.
- „Подкрепа за независим живот в община Шумен“.
- „Центрове за грижа за лица с умствена изостаналост“ (в процес на реализация).
- „Изграждане на социални жилища в гр. Шумен“ (в процес на реализация).
- „Център за ранно детско развитие в община Шумен“ (в процес на реализация).

Първите два проекта имат характер на рамкови. В тях са включени многообразни дейности по ремонт на отделни улици, на тротоари, зелени площи, етапно въвеждане на енергоефективно улично осветление, на детски площадки и др. Това са проекти с привлечен значителен финансов ресурс.

Оценката за изпълнените проекти по Приоритет 3 на ОПР е **много добра**. Основанията за тази висока оценка е, че с реализираните и в процес на реализация проекти по посочения приоритет се постигат специфичните цели на приоритета. Голяма част от размера на финансовия ресурс е безвъзмездна финансова помощ. И не на последно място е постигнат положителен ефект от изпълнението на самите проекти.

Приоритет 4 на ОПР „Укрепване на институционалната среда в услуга на гражданите и бизнеса“ има информация за само за 2 реализирани проекта:

- „Подкрепа за Междинното звено и за управлението на инвестиционната програма за изпълнение на ИПГВР на град Шумен.
- „Прозрачен, достъпен и независим съд с високо обществено доверие“ (проект с бенефициент НПО).

За реализацията на дейностите по Приоритет 4 на ОПР са реализирани редица „меки“ мерки. Те включват проведени обучения на служителите от общинска администрация за повишаване на квалификацията им. Към този тип мерки попадат и всички осъществени действия за предоставяне на електронни услуги за потребителите – граждани и представители на бизнеса в електронна среда – е-община.

На основата на направените анализи и оценки на реализираните (и частично в процес на реализация до 2021-2022 г.) проекти в община Шумен могат да бъдат формулирани следните **обобщени изводи**:

- В програмния период са договорени и реализирани значителен брой дейности (проекти) по които е осигурен значителен финансов ресурс – привлечен външен и собствен.
- С реализираните проекти се постигат част от стратегическите цели и приоритети на ОПР.
- Същевременно по някои от мерките в четирите приоритета на ОПР се наблюдава определена небалансираност по отношение на темпа на реализацията им.
- С висока степен на реализация по критерия „размер на осигурения финансов ресурс“ са мерките по Приоритети 1 и 2, добра реализация по приоритет 3 и с ниска и незадоволителна – Приоритет 4 .
- Основна роля за реализацията на големи, с водеща роля за комплексното и устойчиво развитие на общината, проекти има привлечения финансов ресурс от европейските фондове чрез действащите в програмния период оперативни програми.
- С финансов ресурс от Републиканския бюджет (по линия на Целевите субсидии) и със средства от общинския бюджет са реализирани и голям брой проекти, свързани с благоустройството на населените места – както общинския център, така и селата на общината.

7. ОЦЕНКА НА ДОСТИГАНЕ НА ЦЕЛЕВИТЕ СТОЙНОСТИ НА ИНДИКАТОРИТЕ

В ОПР на община Шумен са заложили много голям брой индикатори – за въздействие и за резултат. Някои от тях имат формален характер, а други са трудни за проследяване на достигнатия напредък. Причината за това са обективните трудности за осигуряване на обективна информация с която да се оцени реалния напредък в изпълнението на приоритетите и специфичните цели на плана. Това е валидно за случаите, когато тази информация се търси от места (структури на институции), които не поддържат собствени бази данни.

Отчитайки тези затруднения, свързани с информационното осигуряване, ПО на ОПР анализира и оценява постигнатия напредък в изпълнението на приоритетите и целите на плана. Това се постига със степента на достигане на целевите стойности на заложените индикатори.

ПО на ОПР използва матрицата на индикаторите, приложена в МО за изпълнение на ОПР.

Таблица 6. Матрицата на индикаторите

Индикатор	Мярка	Целева стойност	Постигнато към 31.12.2020 г.	Добро изпълнение $\geq 50\%$ от целевата стойност (висок и много висок напредък)	Изоставащо изпълнение от 20 - 50 % от целевата стойност (добър напредък)	Нестартирало изпълнение(нисък или без напредък)
Фирми с въведени модерни ИКТ	брой	10	11	✓		
Фирми с въведени иновативни технологични системи	брой	10	16	✓		
Фирми с подобрена енергийна ефективност	брой	10	19	✓		
Намаляване на потреблението на енергия	kWh	10000		*	*	*
Нововъведени общински услуги за бизнеса	брой	2	3	✓		
Подобрени общински услуги за бизнеса	брой	3	8	✓		
Предоставени консултации на бизнеса от Информационния	брой	70		✓		

Последваща оценка на ОПР на Община Шумен 2014-2020г.

център			890			
Подобрени съществуващи туристически атракции	брой	3	6	✓		
Създадени нови атракции	брой	1	4	✓		
Създадени работни места в подкрепените туристически атракции	брой	10	*	*	*	*
Създаден регионален туристически продукт	брой	1	3	✓		
Участие в туристически борси/изложения/ Панаири		15	9	✓		
Организираны утвърдени културни събития	брой	15	23	✓		
Организираны нови фестивали и културни мероприятия	брой	2	13	✓		
Допълнителен годишен брой туристи	брой	5000	10451 (2018 г.)	✓		
Използваемост на леглоденонощията	%	40	15,3 (2018 г.)		✓	
Дял на фирмите в индустриалните зони на гр. Шумен, възползващи се от изградената инфраструктура	%	100	100	✓		
Площ индустриални зони с новоизградена/ подобрена инфраструктура	дка.	1887	1700	✓		
Създадени стопанства на млади фермери	брой	10	14	✓		
Модернизирани стопанства	брой	10	14	✓		
Горски територии с предотвратени пожари	дка.	50	0			✓
Инвестиции за подобряване устойчивостта и стойността на горските екосистеми	лв.	1 200 000	473 ,3 (2019 г.)		✓	
Разширена, реконструирана и модернизирана ПСОВ	брой	1	1	✓		✓

Последваща оценка на ОПР на Община Шумен 2014-2020г.

Новоизградена канализационна мрежа	км.	33	2			✓
Реконструирана/ подменена канализационна мрежа	км.	3	-			✓
Новоизградена водоснабдителна мрежа	км.	5	9			
Реконструирана/ подменена водоснабдителна мрежа	км.	4	14	✓		
Жители, присъединени към съществуваща ПСОВ	брой	3800	6 000	✓		
Села с реконструирана/ рехабилитирана водоснабдителна мрежа	м.	6	5	✓		
Села с реконструирана/ рехабилитирана канализационна мрежа	м.	5	0			✓
Дял на селата с подобрена свързаност	%	100	0			✓
Дължина на ремонтирани общински пътища	км.	50000	10		✓	
Реконструирани спирки на градския транспорт	брой	45	45	✓		
Дял на населението на гр. Шумен облагодетелствано от рехабилитираната улична инфраструктура	%	100	50	✓		
Реконструирана/ рехабилитирана улична инфраструктура на гр. Шумен	км.	100	20		✓	
Изградени паркинги в гр. Шумен	брой	2	0			✓
Дял на селата на община Шумен пряко облагодетелствани от рехабилитираната улична инфраструктура	%	100	34		✓	
Реконструирана/ подменена улична инфраструктура	км.	200	25		✓	

Последваща оценка на ОПР на Община Шумен 2014-2020г.

рехабилитирана улична инфраструктура на гр. Шумен						
Дял на селата с подобрен достъп до ИКТ	%	19	100	✓		
Население в селата с подобрен достъп до ИКТ	брой	1800	1800	✓		
Изградена инфраструктура за превенция на риска	м.	80	*	*	*	*
Изградени елементи на регионалната система за управление на отпадъци	брой	2	2	✓		
Рекултивирани стари сметища	брой	10	23	✓		
Закрити складове за излезли от употреба пестициди	брой	8	8	✓		
Площ на защитени територии с изпълнени дейности за управление	ха	4000	4908	✓		

*Няма достъпна, обективна информация

Оценките на степента на достигане на целевите стойности на заложените индикатори се базират на количествените измерения на постигнатите, отнесени към целевите стойности на съответните индикатори, а именно:

- Много висока степен на достигане на целевата стойност – над 100%.
- Висока степен на достигане на целевата стойност – 50 и над 50%.
- Добра степен на достигане на целевата стойност – от 20 до 50%.
- Ниска (без напредък) – под 20%.

Данните показват, че индикаторите, по които е постигната много висока степен на достигнат напредък са единици. Те са в сферата на културните дейности, новопредлагани услуги от общинска администрация в помощ на бизнеса, предоставени консултации от Общинския информационен център, нарастнал брой туристически атракции и др.

По-голям е броят на индикаторите, по които е достигната висока и добра степен на достигнат напредък. Такива са индикаторите свързани с подобрена селищна среда в гр. Шумен и част от съставните селища, в социалната сфера и др.

Ниска степен на напредък има по индикаторите, свързани с реализацията на „висококапиталоемки“ проекти в сферата на ВиК инфраструктурата (основно канализационната мрежа и водоснабдителните мрежи в по-големите села на общината)

и в общинската пътна мрежа. Влияние в това отношение оказват и заложените високи числови величини на целевите стойности на този тип индикатори.

На основата на направения преглед на достигнатия напредък по достигане на целевите стойности на индикаторите се очертават следните *обобщени изводи*:

- Като резултат от изпълнението на голяма част от мерките и дейностите (проектите), включени в Програмата за реализация на ОПР е достигнат *добър напредък* в целевите стойности на индикаторите.
- Ниската степен на достигнат напредък по някои от индикаторите се дължи на обективни, а не на управленски причини. Те са свързани с някои ограничения в привличане на финансов ресурс и лимитиран капацитет за неговото усвояване.
- Някои от проектите в областта на техническата инфраструктура, изпълнението на които е стартирало в средата на програмния период са със срок на завършване през 2021-2023, 2024 г. Това дава отражение за по-ниските стойности на индикаторите, поради което за тях е валидна ниска степен на достигане на целевите стойности.
- Като една от препоръките към индикаторите в следващите стратегически и планови документи на общината е редуцирането на обхвата на индикаторите и по-обективното залагане на целевите им стойности.

8. ПРЕПОРЪКИ КЪМ СЛЕДВАЩИ СТРАТЕГИЧЕСКИ И ПРОГРАМНИ ДОКУМЕНТИ НА ОБЩИНА ШУМЕН

Една от задачите на ПО на ОПР е на основата на извършените анализи и оценки и на констатираните слабости, да се изготвят препоръки към следващите документи. Те касаят не само основния планов документ, който ще се реализира през програмния период 2021-2027 г., а именно „Интегрирания план за развитие на община Шумен“ (ПИРО – Шумен 2021-2027), а и някои от общинските секторни стратегии, програми и планове. Основните препоръки към бъдещите стратегически и програмни документи са формулирани по следния начин:

- Опитът с изготвяне на Междинната оценка, на годишните доклади и годишните отчети за изпълнение на ОПР на гр. Шумен да бъде прилаган (със съответните модификации) при изготвяне на Годишните доклади и на междинната и на последващата оценка за изпълнение на ПИРО – Шумен 2021-2027.
- При подготовката и реализацията на някои проекти, изискващи партниране с бизнеса и НПО сектора да се акцентира върху възможностите за изграждане на публично- частни партньорства и реализацията на проектни идеи с участието на бизнеса и на публичния сектор. Такова партньорство следва да се търси при подготовката и реализацията на проекти насочени както към подобряване на селищната среда, така и при разширяване кръга на електронно предлаганите услуги, предоставяни на гражданите и бизнеса.
- За избягване на големите диспропорции между планирания и реално договорения финансов ресурс в програмите за реализация на стратегическите и програмни документи на община Шумен да се планират сравнително обективни стойности на проектите, които да не се различават в пъти от тези, които ще бъдат договаряни и реално осигурявани с необходимия финансов ресурс.
- С оглед по-висока обективност и реалистичност при определяне на Индикативната финансова стойност на проектите, включени в Индикативния списък на ПИРО и на общински секторни програми, да се съпоставят с финансовите параметри на реални проекти със сходен характер, които са реализирани или са в процес на реализация.
- При възможност да бъдат определяни проекти, които са с приоритет за решаване на констатирани проблеми в развитието на общината.
- Принципът за приоритетност да се прилага при мерки, включващи готови инвестиционни проекти.
- За по-доброто „вписване“ на община Шумен в регионалните структури на Североизточния район, да се дава тежест и на проекти с надобшинско значение, които са в общ интерес със съседните общини.
- При разработване на бъдещи стратегически, планови и програмни документи със секторен характер в сферата на регионалното развитие, за които се изисква

наличието на индикатори за наблюдение, анализ и оценки да се отчита изискването същите да бъдат по възможност обезпечени с достоверна и лесно осигурена информация за постигане на базовите и на целевите им стойности.

- За създаване на обективна база за отчитане на напредъка на изпълнение на плана, да се оптимизира броят на предлаганите индикатори, което ще улесни и процеса на наблюдение, анализ и оценки на изпълнение на Приоритетите на плана.